

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

Jacobi Sadoleti Episcopi Carpentoractensis, De Bello Svscipiendo contra
Turcas ad Ludouicum Christianissimum Galliarum Regem, Oratio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

JACOBI SADOLETI
EPISCOPI CARPENTO-
RACTENSIS, DE BELLO SVSCI-
 piendo contra Turcas ad Ludouicum Chnstia-
 nissimum Galliarum Regem,
ORATIO.

Iouis antea fuit, **LVDOVICVS** Rex, qui maximis nationibus præpositus, & in hanc celsam honoris sedem sublatu, fortunæ locum illum, singulari hominum benevolentia, & summa virtutis exultatione tueretur, cum te esse arbitror hoc tempore, in quem ita omnium bonorum studia incubuerint, ut cum multa ex rebus domi, & militie gestis, cum animi tui, tum consilij documenta ceperimus: quibus ad incredibilem erga te amorem conflagrauimus, arduū admodum sit constituere: Vtrum orationibus iudicij magnitudinem tuam, an votis amantioribus salutem profequamur. Sed ego propensior nostra eiusmodi voluntas sit, illa etiam ratio in causa est: quod eandem hanc virtutem, quam egregiam in te & præstabilem esse cognoscimus, communi quoque Reipub. & Christianæ religioni imprimis speramus fore salutarem. Quam enim longo iam intervallo, partim crudelissimorum hostium iniurijs, Turcarum que contumelijs: partim temeritate & negligentia superiorum Principum, amisit fides nostra, tum auctoritatis, tum dignitatis, tantum videris tu breui tempore referre Reip. posse. Si quantum in te potestatis fortuna esse voluit, tantum tu studij impendere in communem salutem institueris. Ac nos quidem cum bellicorum operum tuorum monumenta intuemur, plane intelligimus, non aliunde potuisse illa, nisi ab optimo consilio & animo maximo proficisci, quia enim rerum gerendarum ergo ab interioribus fontibus prudentiæ deducta est, iccirco necesse est, ut quid egregie gestum sit, antea fuerit præclare cogitatum: cum vero animi tui præstantiam & magnitudinē tenemus, certam in spem ducimur, tanto maiore laude tuendæ religionis

tibi propofita, quanto illuſtrius eſt publicæ villitati conſiſſe magnum Regem, quàm priuatæ, te non minorâ delinere turpitudinis pignora Reip. daturum, quàm antehac deſeris fortunâ. Nequæ huic noſtræ opinioni atque ſententiæ humana tantorum conſilia adſtipulantur, ſed multo magis diuino numine creditur confirmati ſumus. Quis enim animum referens ad ea bella congeſſiſſi, victoriasq; quas es adeptus, tuamq; in illis, non ſolum in miniſtrandi vim animi atq; fiduciam: ſed etiam in cœleſtium celeritatē cogitans, non intelligat Deorum immortalium ac voluntate, ad ſunclionē pulcherrimi operis, te & cœcum, ac inſtructum eſſe, vt ſis ſanctæ Chriſtianæ religionis ſpectata, diūq; exoptatus votis omnium, cum auctor reſurgens, tuas violatæ atq; punitor: cum illi omnibus cœleſtibus beneficiis te conferendis, non ſolum te ornâſſe ad tuam laudem demerendam: ſed etiam armâſſe ad ſuam religionē defendendam, ac liberalitate ſua videantur. Quod ſi in hominum vita atq; ſtatu: & in ea ſocietate communi, que cognationis quædam quibusdam, & naturali ipſo iure continetur, ſi præcipue cœſtantur officij retinentes homines: omniumq; beneuolentiam, qui accepti beneficij memores, quæ poſſunt aut debent ſuorum commodorū alacri animo gratiam perſoluit: Quomodo tu dem te ſtudio, quanta alacritate deceat ſummi ac præpotenti Deo & beneficia agnoſcere propter prudentiâ, & gratiam reſpondentis propter pietatē: præſertim cum quid ille abs te reſpetu, propter operam tuâ flagiter, propè voce teſtetur, clara enim hæc eſt Deo immortalis vox & oratio: ſuos à te hoſtes ſe vinci velle & deſerui, cum tuos tibi vt ſuperares conceſſerit: nec eſt illa indignitas appellatio pietatis atq; officij, quâ declarare beneficio cœleſtium diſpoſcas gratiâ. Quamobrem ille Regū Dominus conſtitutus, que Principum Deus: cuius benignitatem & tu ſenſiſti, & cetera per te expectant, cum ſuo quodam diuino occultoq; iudicio, quos cogitatione aſpirare non poſſumus, tibi ampliffimos hæc tibi innumerabiles populos, tibi regna, tibi laudem, vtilitatem triumphumq; contulit, non tibi proſecto ſoli iſta detulit, ſed et Reip. nec vno in homine fidem beneficiorū ſuorum conſtituit, ſed per vnum hominē ſtatuit vbertatem cœleſtis beneficii, ut in vniuerſos homines infundi oportere. Ergo & hæc tibi Laudis ornamento & amplitudine tua Chriſtianæ fidei ſuſcipienda præſignatio eſt: & illud enixè contendendum, vt in maximis reſurgendi ac perficiendis, dignus & ſalutis hominū auctoriſſimæ liberalitatis miniſter eſſe videar. Nobis porro qui totis annis in ſumma deſperatione omnium rerum ita iacuiſmus, reſuſcitata noſtris mentib. ſempiterna nox videtur, hæc primum & cetera ſpes bonæ ſalutis illuxit, quam ijdem dij immortales in te reſuſcitauit.

propositam esse voluerunt, ob quā erecti atq; excitati, te melio-
 ra fortuna, quā signum extollente, nosmetipsos, res, rationesq;
 nullas, omnemq; spem incolumitatis ac salutis, in tua vnus vir-
 tute finimus ac locauimus. Tantam enim animi magnitudinem,
 in insignem admirabilemque prudentiam, tantos ac tam pro-
 beros fortunæ & inaudita felicitatis cursūs, certè ad vtilitatem
 publicam incitatos esse arbitramur: nec persuadere nobis pos-
 sumus, nec aliter sentire atque existimare, cum in rebus inchoan-
 dis tantam laudem assecutus sis, quantam omnes gentes com-
 munitate celebrare non desinunt, te, ad ea quæ restant, longè
 maiora ac vberiora, non eandem tuam illam vim virtutis & fa-
 pientie esse conuerturum. Atque hæc nostra cupiditas & expe-
 ctatio, vt tibi opes tuas, cum fortuna, tum consilij atque auctori-
 tatis in salutem Reip. collocare libeat, & si plurimum nostris
 rationibus accommodata est, quibus optabile est, diuque voris
 ac precibus efflagitatum, aliquando tandem à continuis pericu-
 lis obrutis que conualescere: tamen non minus peripicua
 habet in sese testimonia communis in te amoris, & iudicij, quàm
 desideria salutis. Quid enim aliud est optando deligere ex omni-
 bus vniuersis, à quo te vel ornari vel conseruari cupias, quàm illius
 cuius delicias & gloriæ fanere, & de virtute præclare existimare?
 Acqui hæc contentia omnium ac voluntas si tibi honorifica est,
 perueniatque ad laudem tuam, teq; in excelssimo loco auctori-
 tatis atque existimationis communi opinioe statuit: est profectò
 & tuæ humanitatis, hominum studiosissimorum, tuiq; amantissi-
 morum salutem conseruandam suscipere, & summæ virtutis præ-
 stantissimæ sapientie iudicia omnium gentium, quæ maxima de te
 ornantissimaque sunt facta, Turcis frangendis atque à ceruicibus
 Reip. summoendis, sanctissimoque bello pro communi reli-
 gione suscipiendo comprobare: vt illi qui te ad tantam laudem
 iugiter, nec repudiati in beniuolentia, nec decepti in iudicio
 esse videntur. Quanquam quidem huius de te opinionis non
 nos soli participes sumus: nec proprium nostrum est hoc iudi-
 cium, sed nobis cum ipsis hostibus commune, non enim minus
 verè & grauitè illi de te iudicant, quàm nos iudicemus: nec tua
 ista impensè & auctoritatis amplificatio maiorem nobis lætitiā
 attulit, quàm illis formidinem: ac illi metu nunc perterriti atq;
 exanimati rumore tui nominis, tot victoris illustri, ad extremas
 rationes peruagato, cum ita reformident aduentum tuum, vt
 ad omnem mentionem tui perhorrescant: id profectò facere exi-
 stimandi sunt, quod in tali re atque periculo fieri passim solet, vt
 ante Deorum suorum imagines (quos illi peruersè admodum &
 pernicioso ritu colunt) procumbant supplices, precibus obte-
 rantur, impensèque obsecrant, quo tu ab huiusmodi præclara
 X x 5 volun.

voluntate abducere. Quod si tu in medio cursu felicitatem
 et gloriarum iam vsque eò progressus, vnde promptum atque er-
 ditum iter est ad peragenda quæ restant, te ea quidem virtute
 ad gloriam: ad opus vero & laborem leuora, repente constituta
 te represseris, tantamque lucem dignitatis amplitudinis, & p-
 us (vè ita dicam) immortalitatis, aut non alpereris propoliam
 aut reliqueris vltò atque contempseris sese offerentem, non
 rum id quod eum nostra, tum vero honoris tui abominabile
 causâ, & hostibus tuis infestissimis inperatam leticiam, & s-
 cijijs amantissimis inopinatam calamitatem imporrauerunt
 illi frustra se percimuisse, falso de te iudicasse se arbitrarunt,
 inanemque suam de tua virtute opinionem irridebunt, in
 onibus efferentur, lapsum & quasi ruinam laudis auditorum
 tuæ, suæ auctoritati existimationique fortitudinis adferentem
 punitatemque sibi præteritarum iniuriarum, non solum deo-
 ram putabunt, sed etiam licentiam nouarum: nos vero quæ
 erat saluti, & fortunis per te consulendum, omni spe otioso
 solatiique auxilio, miserabimur grauius conditionem nostram,
 perpetuoque lamentabimur: plus illorum ad multa & cetera Do-
 orum simulachra, superstitiosas preces, quam nostras veritas
 chritas, iustosque dolores apud Dei omnipotentis animam
 valuisse: & cum ipsorum illis Dij propitij esse non possit, cum
 Regem qui nobis possit, qui que in nostra spe & salute reuocet,
 vicariam propemodum habeat Dei immortalis potestatem pro
 hostium potius votis, contra dignitatem suam, quam pro salu-
 sociorum ex amplitudinis suæ gloria egisse. Quod eò etiam
 indignius ferendum, quod illorum vota nihil aliud spectant,
 quam facultatem inferendæ nobis iniuriæ ac calamitatis: nostra
 ad vnam rationem intenta sunt, recuperanda honestas. Quæ
 propter est hoc omnino tua Maiestate dignum, hoc debitorum ex-
 cellentis tuæ, hoc proprium tanti Regis, hoc & ijs rebus que
 gessisti & ei expectationi, quam concitati imprimis conueni-
 um, vt te in huius præstantissimi facti cogitationem dedas, Tu
 carumque imperium, quod nostra cum pernicie, & Christianis
 religionis, vnde tu clarissimum cognomen accepisti, labore
 ignominia auctum adhuc & cumulatam est, tollendum fundam
 atque extinguendum tuæ virtuti felicitatiq; allumas. Nempe
 aliud munus est regnandi, quam in his rebus meditando
 rendis, quæ Republicam vtilitate beneficioque compo-
 dant, & alienæ commoditati elaborare & suæ laudi. Sane et
 ita agnatum regib. & quodammodo affixi, vt qui ab hac præ-
 rissima mente descuerunt, neq; nomē regii, neq; dignitatem
 quam potuerint sustinere: sed falso quidem vlti paucorum regum
 principum nomen, rem autē ipsam repudiatur pentrus atq; impo-

exemplum. Magna est species, magna grauitas, magna maie-
 stas principatus: quam qui non in purpura, non in opibus, non
 in insignibus & comitatu, sed in virtute, sed in iustitia, sed in a-
 nimum in sagacitate, sed in sapientia positam esse putauerunt, ij
 reuera principes: neque hoc tantum, sed optimi & clarissimi
 principes fuerunt: qui ad commoditatem eorum qui suae fidei
 commisi conceditque essent tuendam: & ad communem ge-
 neris humani vilitatem procurandam se esse natos existimaue-
 runt: qui ita constituerunt: propterea quidem, quod Impe-
 rium nihil aliud intelligebant esse, nisi curam alienae salutis, ex-
 ecrationem propriae virtutis, studium commodi publici, ne-
 gligentiam priuati, se potestatem quandam ad Dei similitudi-
 nem inuentam obtinere: idque operis sibi incumbere vt gene-
 ri humano beneficii imprimis & salutare reperirentur. Quo etiã
 eorum est nomen magis ab omni memoria detestandum, qui in
 eam eadem gradum honoris sublatis, potestate, quam habuerunt,
 nec ad viliam illustrem rationem, sed ad priuatos questus & li-
 bidines sunt abusi: horum nimirum scelere atque importunita-
 te nos afflictos & perditos, pluresque à gremio sanctae religio-
 nis prouincias dolemus esse distractas: Sed illi qui in flagitijs
 atque in omni libidinum genere suis cupiditatibus morem ge-
 nere studuerunt, ab eis rebus quas tantoperè amplexi fuerant,
 discepti morte, atque diuulsi, aeternis nunc, & meritis supplicijs
 excruciantur: nos verò eorum culpa in extremum discrimen ad-
 ducti, hoc maiore sollicitudine animi & labore, tuam & fidem,
 & diligentiam imploramus: vt laboranti Christianae Reipub.
 fauoribus, superiorumque temporum ruinas tua virtute & pie-
 tate falcias. In quo vide quam in opinionem de te discesserimus:
 magnum verè iudicamus Regem, qui subditorum suorum salu-
 ti consulit: esseque hoc ita proprium Regis, vt sine eo nec munus
 regale, nec officium constet: Igitur cum te ad orbis terrae vni-
 uersae salutem deposcimus: quae recta religione communican-
 da vobis ac victoribus futura vna & eadem est: cum inquam te
 ad hanc rem tantam gloriae celebritatisque plenissimam idoneum
 petamus, nonne dignum qui omnibus gentibus imperes arbi-
 tramur? Enimverò ex tuis rebus gestis, multa habuimus in te
 ipso vtrorumque documenta maximorum: nam & prudentiam in
 consilijs, & fortitudinem in periculis tuam cognouimus, & vehe-
 mentiam in agendo, celeritatem in conficiendo, clementiam in
 procedendo: quae sunt omnes imperatoriae virtutes maximi ducis
 proprie, bellicaeque laudis & victoriae comites: quibus condoc-
 tumus te ad sanctissimi belli, quo te adhortamur, expeditionem,
 cupis, & omni facultatis genere esse instructissimum: sed vna
 eorum voluntas ac deliberatio te Regem omnium praestantissi-
 mum

mum declaratur est: hoc vnum ad summam amplitudinem
 minis tui reliquum est: hic restat actus, in quo omnes quibus
 elaborare debent, qui in Regnis & Imperiis sunt. Sed tu imperio
 ac vehementissimè, qui cognomen Christianissimè à maiestate
 omnium, quæ vnquam virtus cuiusquam, aut fama appetit
 maximum clarissimumque obtinuit: nam Regem quiescentem
 se, humanæ dignitatis est, Christianissimum verò, dominum
 ris: & in vtroque tamen Christianæ Reip. curam & quædam
 rationem cernimus tibi esse commissam: ex quo intelligitur,
 quod te res ipsa, quod fortunæ fauor, quod merita Deorum, quod
 singularis illa nobis perfecta maximis in rebus & in admo-
 ne habita animi tui magnitudo vocet: cum quale in vniuerso
 cuiusmodi exercitatio suscipienda sit, nominibus ipse com-
 neare: quod si illi, qui tecum aliis rationibus conuincit, animi
 & religionis, & quandoque societatis, hac vna tantam
 causa, atque hoc iustissimi belli pretextu, quod nimis cupit
 in alienos fines imminere videbatur, victi abs te atque toleranti
 nihil aliud appetierunt, nisi vt potentiam tuam infringere
 terminusque imperij tui summouendis, suos ipsi vt promouerent
 fidem autem, & religionem, nec offensam vnquam, nec roborem
 esse voluerunt: quos tamen non solum vi atque armis, sed
 citate, & Deorum immortalium nutu ab imperio & de certitate
 rate pissima depulisti. Quid tandem tibi suscipiendum animas
 aduersus eos, qui natura barbari, feritate crudeles, sectes
 & tibi, & nobis, & vniuerso nomini Christiano semper hostes
 extiterunt: qui fidem sanctissimam, qui diuinam religionem
 qui illam alteram partem tuæ amplissimæ dignitatis, que tu-
 dem & ad veritatem potior est, & ad commemorationem fieri
 certe gloriosior, quam tu Christianitatis nomine confectam
 sedârunt, diripuerunt, omni semper immanitate & auaritia
 sit ore lacerârunt? Profecto si fuit magni Ducis eos qui
 contra ferrent, virtute, & consilio, & militari robore retinere
 optimi medijsidius, & Christianissimi Regis, que tua maiestas
 que illustrior laus est, nomen sanctissimæ religionis, saltem pa-
 pali fidelis, contra nefarios hostes defendendam recipere
 committere vt hæc orbis terræ spes & expectatio, quam tu
 bilis omnium te ga te beniuolentia aluit, tua virtutis opor-
 sima sit, Deorum eximia aduersam te beneficia corrobor-
 runt, ratio & necessitas Reip. sustentat, frustra esse commo-
 deatur. Ac mihi quidem ad initia generis tui præclara facta
 illustria animam & cogitationes meas referrent, videntur
 res illi tui, qui primi regnum Gallie sua virtute constitutum
 steris tradiderunt: hac vna re potissimum, quod fidem Christi-
 cupidissimè ac religiofissimè acceptam, per finitimas partes

propagare sunt nixi, auctoritatem sibi, & firmamentum, ac ro-
 borum perio comparasse: quorum Pipini duo, & interiorius inter
 haec Karolus Marcellus, Pipini primi filius, posterioris pater,
 cum etiam tum barbaris & idolatris redundaret Gallia, Germa-
 nique magna pars aversa à religione, fidei nomen, non solum
 vix, sed etiam armis persequeretur, in hac vna cura omnes, &
 vim & vim sapientia suae posuerunt, ut superstitione omni
 ex regionibus extirpata, verus Dei cultus ubique consereretur.
 haec Germani ab illis domiti, Phrixones subacti, Saxones in fi-
 dem recepti. Quae integra & valida nationes in eum idem & ve-
 sti imperij, & sanctae religionis vna subierunt: ex quo profectò
 intelligere possumus, quantum illis gloriam victoria dederit,
 cum vix calamitas attulerit salutem: Karoli autè Magni sum-
 mam, inauditam, incredibilem, ac penè diuinam animi magni-
 tudinem, pietatem, virtutem, quibus adhuc laudibus celebra-
 mus, quo honore prosequimur, qua beniuolentia complecti-
 mur: qui cum multa bella gessisset, partim tuendorum finium
 causa, partim inductus propagandi imperij cupiditate, quae ple-
 rumque excellentibus animis innata est: habuit in ceteris causam
 vtilitatem, vel necessariam: quae verò pro Repub. Christiana ges-
 sit, Saracenis, qui latissimè se effuderant vitra Berhm summoris:
 Huiusmodi ad fidem adductis, Saxonibus non minus religione,
 quam armis subactis, in tanta sunt gloria, ut illius nomen cha-
 rissimum nulla vaqua ex animis hominum deletura sit obliuio:
 nulla diuinitas illius laudes obliteratura, nullius vaquam vox
 illius etiam virtutes sit tacitura: quod si illi domesticis sem-
 per laudibus impliciti, bellumque intra fines perpetuum ge-
 rescentes, tantum tamen virtute, & diligentia persequerent: ut idem
 veritas esset eorum propemodum & nominis, & imperij, ut
 antequam arma mouerint, vnde victoriam non repotrarent: nul-
 lam gentem vicerint, quam non & clementia sua, & veritatis do-
 ctina conseruauerint. Quid tandem est abs te requirendum: qui
 cum virtute illis (ut speramus) par: tum verò opportunitate certè
 es superior: illi enim regno constituendo, finitimisq; nationibus
 adiuuandis, tanquam gradus tibi construxisse videntur, quibus
 te amicum oculum possis attollere. An verò tibi nò dispar longeq;
 distans horum ipsorum videretur, quos modò nominauimus, tor-
 tuosae aeg. aliorum conditio Galliae Regum, qui nequaquam sibi
 in simili laude elaborandum esse putauerunt? Intuere paulisper
 quanto quoniam oculis non potes, longum ordinem Regum eo-
 rum, qui te antecesserunt: & cogitationes tuas ad spatium recor-
 datum praeteriti temporis reuoca: nòne ipsi illi fidei propu-
 gnatres, qui Reges Christianissimi, non solum nomine, sed etià
 reuera se esse voluerunt: stare tibi videntur in immania disten-
 dita-

nitate, insignes atque conspicui, tanquam ad sempiternam vi-
 tis, & gloriæ vitam erecti: vetustate inuicti: ac indies penitus
 efflorescentes: cæteris prostratis atque abiectis, quæ obli-
 morte, id quod communis infirmitatis est, sed etiam, quæ pec-
 tæ peculiaris pœna est, obliuione oppressis: mihi mædiorum
 videntur illi elucere tanquam lumina: & cum longinquitate
 poris sensim rebus obducere obscuritatem soleat, omnem ali-
 ginem vetustatis clarissima luce nominis sui vincere. Quibus
 cæteri Reges atque Principes diuerso ex genere, remissius
 in terris proponere sibi ad exemplum rerum bene gerentium
 soliti sunt: tu domesticis exemplis non accendat: Non hoc
 hoc animi, non ingenij tui: ne nostræ quidem spei atque opor-
 nis, quam de tua sapientia concepimus: Illud portus certami-
 nie virtutis, & excellentis animi magnitudinis efficere: non
 illi in maximis difficultatibus, regno nouiter illustrato, suam
 omnibus ad arma contra eos euntibus, tantum labore & dispa-
 tia enixi sint, vt latissimè fines & imperij, & religionis extende-
 tu in summa rerum, quæ ad hoc bellum idoneæ sunt, fuerint
 copia, in amplissima auctoritate, in robore exercitus inuicti, in
 & tam magnas oportunitates, tanta virtute excipias, vt illi non
 multo præ te virtute, quam occasione valuisse videatur. Non
 quid ego de cæteris dicam ex eadem, vel familia, vel patriam
 ribus tuis: tulit enim, tulit hæc terra duces plurimos, cum ec-
 clicis laudibus illustres, tum animo in religionè prestantes, in-
 ne Karolus Tertius eodem itinere suscepto, quod maiore dicitur
 stitisse ad summam laudem viderat, eorum vestigia magna cura
 cura est persecutus: cui quidem Normanni, gens ferocissima
 indomita, quod credunt Deum verum, quod cognoscunt, quæ
 in spem salutis & æternitatis eduntur in lucem, atque edictis
 torum acceptum referunt. Quid illi, qui hoc ipsam idem bellum
 cuius vbi nunc & cupiditatem, & victoriam votis & desiderijs
 nostris adoptamus, singulari felicitate & gloria consecutus
 Gothifredus, Balduinus, Vgo, Roberti duo, quæ tam demerita
 britate fame, & quam grata commemoratione omnium gentium
 vetantur: Quos, cum neque regnum obtinerent, neque imperium
 haberent potestatem: tamen in sanctissimam expeditionem pro-
 fecti, innumerabilis ex Gallia multitudo fortium virorum
 coniecit: atque illi signis aliquotiens collatis, meritis
 ercibus aduersariorum suis atque fugatis: vrbibus munitissimis
 expugnatis, omnia à Bosphoro & Propontide, ad vltimum
 preum armis perdomuerunt: cum eorum virtutem, cæcitate
 præsidij armaram, nulla hostium tela, nulla obiectione
 nes, nulla vis opposita retardare potuisset. Itaque illorum
 opera & regnum Hierosolymis constitutum est, & hactenus

omnes edocet, nobis ad hostes retundendos, violatam que reli-
 gionem persequendam, non vim plerunque aut facultatem, sed
 curam abesse: quod gravissimis intra nos dissensionibus dis-
 tricti, temeritati potius & iracundia, quam sanis consiliis ad-
 heremus. Neque hoc barbarorum sefellit astutiam, qui virtute
 magnum nobiscum, temporibus semper pugnauerunt: nam tum
 pelli penè omni Asia, aliquot quicquere annos, dum nos ad no-
 tum amantiam & fatalem quasi calamitatem rediremus: cum
 mali simulacque signum à nobis cecinit, continuò in no-
 stras seditiones ac discordias impetus ab illis factus est. Qua in
 ciade periculoque nostrorum, duo maximi fortissimi que Gallie
 Reges, dueris tamen temporibus, laboranti in his locis populo
 Christiano succurrere sunt conati, Philippus, & is qui ob eximias
 dotes fidei, pietatis, continentia in diuorum numero relatus est,
 Ludovicus sanctus, cuius quidem laus hæc propria est, quod in
 Asia primum, mox in Africa, barbaris atq; infidelibus bello con-
 scellus, integram consumpsit ætatem: verè magnus ille Rex,
 qui imper & Regia dignitatis officia, & Dei immortalis benefi-
 ca ante oculos propolita habuit: verè ad hominum salutem
 animæ & tutelam, qui cum eas contentiones refugit, quæ ad
 Christianorum perniciem, tum ea bella suscepit, quæ ad ho-
 stium etiam liberationem pertinerent: merito igitur ille ac iu-
 ste optimo felix fortunatus, cuius inter homines nomen, in
 ordo spirituum ad eternitatem vitæ cernimus consecratum. Por-
 to artem te ipsum tantæ circumstant nocte & interdum maio-
 rum tuorum auctoritates, vt domestica laudis recordationem
 immittere non queas: his tu exemplis, his documentis præ-
 ferantur virtutis, quæ domi tibi nata sunt, omnia quidem
 propolita ad imitandû, tibi verò vni insita ac penitus affixa, atq;
 ab his initiis generis, virtutis, dignitatis, potentia: quod nam
 tandem appetere fastigium gloriae debes, tanto altiore ex for-
 ma, cum illi aliquantò inferiore ex loco ad summam laudem
 nihilominus contenderint. At enim bellum graue est, & peri-
 culosum, hostes que ij qui & manu, & copiis, & omni appa-
 ra bellico maxime sint formidabiles. Primum si ira esset, quod
 est longe secus, tamen esset magni regis, non aduersariorum
 potentia deterreret, sed virtuti tuæ confidere: tanto que ma-
 iore cupiditate incendi ad inferendum bellum, quando esset vi-
 ctoria, potentissimis hostibus deuictis, futura illustrior. Deinde
 neque quidem spectandum semper est, vt ne potentioribus bello
 laudandis, in diuicime status & salutis nosmet ipsos conijciamus.
 Primum si hoc cautû perpetuò atq; obseruatum fuisset, nunquam
 hæc magna imperia concidissent: neque multa resp. ab exiguis in-
 firmis.

firmisq̄ue principiis ad summam amplitudinem fuisset clarus. Sed homines animo valentes, consilio prouidi, cum hoc ante aduerterent, omnes res humanas, cum infirmas & instabiles, ut precipue regna atque imperia assiduis conuersionibus, & turbis fortunæ varietatibus esse obnoxia, sepe numero pro agenda, vel seruanda dignitate, pericula adenda suscipuerunt. Neque hoc Turcæ ipsi nostri æterni hostes nos uideri, qui cum primò è Scythiæ tenebris erupissent, Albanos quoque terminos Rom. Imperij, quod etiam tum late parsabat, subito oppressissent, ex eo deinde loco, assidue & dissipate, & nostris intra nos dissensionibus aucupandis, latrocinariisq̄ue, quam bellando vniuersam Asiam prouinciam occupauerunt: atque horum ipsorum si esset, ut etiam dicit, non tantum latrocinii, quemadmodum est, sed virtute & uirtutes exagguant potentia, tamen ad tuam tantam exultationem uirtus perueniret, eos appetere hostes, quos & pie lacessere, & cum dignitate superare posses: præsertim cum suo ipsi exemplo te doceret, non esse in suscipiendis bellis alienam potentiam permodò, sed suam fortunam periclitandam. Verum ad facultatem conficiendi negotij hoc percommodè cadit, quod non illi habent potentiam uirtute fundatam, sed tantum falsa opinione gentium, quas nunquam maiores nostri bellis uictas esse indicauerunt. Quid enim imbellius Asia? quid illis populi mollius? quid ad prædam & direptionem expositus? qui dissensionibus subitus, atque eo genere pugnandi, quod fugam, quam prælij simile est, aliquid fortasse ualent aliquando, autem nostrorum exercituum, vimque forissimum multatam, non modò vnquam non pertulerunt, sed ne expectare quidem aut aspicere sunt passi. At quomodo tantos impetj & hostium successus habuerunt? Equidem si occultam esse decorem, & causam existimarem, dissimularem & ipse vique, uicini in commodis detrimētisque nostris uerecundiam quoque loquendi sustinerem. Sed quoniam & eius rei ratio ita exponenda patens est ut celari nullo modo possit, & ad rem maxime pertinet, intelligi omnia alia, potius quam vim uirtutemque hostium causam nobis calamitatis fuisse: proferendum est opinor, & istas nostras cupiditates, amentesque discordias, & hanc tam quasi fatalem nostri generis pestem, quod sociorum iniuriam inferende iniuriæ, & impunitatem facta tribuere. Quod quidem in malo illud tamen inest boni, quod id quod dicitur de decore, turpissimum uideretur esse, ad spem recuperandæ dignitatis est aptissimum. Nam si aperta hostium vi, & uirtute superatiq̄ue essemus, minùs quidem turpiter cecidissimus, quod

enim debitus belli Mars, ancipitesque præliorum solent esse exitus. Idcirco qui honestè calamitatem subeunt, misericordia potius quam vituperatione digni iudicantur: sed in reliquijs retentis honestatis, omnes salutis reliquias amissimus: nec solum re-
 deperdite veteris fortunæ spes extincta in nobis fuisset: sed etiam vitæ obtinendæ ratio funditus sublata: quis enim & hosti-
 um, & victorum, aut forditudinem turfus lacessere, aut crudeli-
 tum effugere valeret? Nunc maiore in macula nostri nominis
 arge libe, quod culpa lapsi, non fortuna putamur, & amentia
 nostra contractam, non hostium viribus iniustam turpitudinem
 facimus, amplius nobis ad bene sperandum aditus est: si à sociali-
 bus inimicitijs & similitatibus conuertere animum ad armâ pro-
 pria religione honestius tractanda voluerimus, facillimam
 nobis rationem refarciendæ dignitatis fore. Atque hæc, vt non
 tam verbo posita, quàm ratione firmata videantur, breuiter est,
 quædam modum res processerint, à nobis perstringendum. Bi-
 tantis sedes fuerat imperij: non dicam hoc loco, quam præuo ac
 periculo consilio illius, qui urbem Romam ea Colonia exhau-
 serit imperium diuiserit: vires populi Romani diffraxerit: vni-
 tatem & concordiam de principatu sustulerit: hoc dicam, cum
 Vindicta ob crebras mutationes Principum atque imperatorum,
 incessans seditionum fluctibus ageretur propè quotidie, Turcis
 occasione inter eorum discordias ad occupandam Asiam fuisse
 præstitam. Discessit postea Græcia à nobis: nec tantum odio,
 quo semper illa gens nostros homines persecuta est, sed etiam de
 summatate & religione: cum homines illi in genij existimationis
 cepit, Latinorum sapientiæ cedere: auctoritatemque sanctæ
 Rom. ecclesiæ grauissimam habere animum non inducerent. Ita-
 que hæc quoque nobilis terrarum pars à corpore Christiani im-
 perij abrepta atque diuisa est: Thracia: Pontus: Maxima Illyrij
 pars: vicinæque provincie complures, eisdem disensionibus de-
 bilitate, cum qui finitimorum armis impares fuissent barbaro-
 rum auxilijs retentur: eodem perfidiosissimorum hostium iugo
 sunt oppressæ. Accidit enim vt quasi fatali quadam vecordia ob-
 sessis eorum, qui in eis regionibus impetabant animis, finitimi
 semper reges dum inter se atque hostem aliqua gens & natio in-
 tercederet id se temporis tantisper lucrifacere arbitrati, auersiq;
 penitus cecitate & amentia, continente mox incendio, eadem
 pernicii flamma corripentur. Restabat lumen orbis terrarum:
 caput omnium provinciarum: domicilium imperij: sedes vera
 regionis Italia: quæ & ipsa multitudine Regulorum ac princi-
 pum discordijs in plures partes dissecta: quod integrum vnus
 imperij robur non habebat, nefarijs hostium excursibus
 excrucians vexata est. Dicam equidem, & dolenter dicam, id

Yy quod

quod sine magno gemitu animi loqui non possum, cum illi
Principes Italiae, atque inter eos qui se suarum nationum Reges
aut Duces appellari volebant, tantus versaretur furor: ut
tam acerba odia intercederent, ut alius in alium, nos tantum
in socium, aut in ciuem, aut ex eadem lingua & genere
denique tanquam in hominem, sed tanquam in acerbissimum
& terribissimum hostem alieni generis contrariae religionis
illis naturae: inhumano odio: inuitatoque ferre: non
irae modum vllum: neque inimicitiarum consuetudinem
erupisse quorundam, ut ad vlciscendas suorum iniurias
iracundiam suam sanguine ciuili explenda: barbarorum
hostium auxilia aduocauerint, & quoad eorum fuit, inueniant
illis & seruitutem Italiam obiecerint. Quid haec caecitas
sceleratius dici, aut excogitari potest? Ad eum apud homines
pios nihil sanctum: nihil legitimum: nihil fas vultu
illis natura genuit hostes, cum eis ipsis nefariam societatem
erunt: qui verò essent plurimis necessitudinibus communiti, ho-
ris, & religionis, & patriae, eos in renequorum hostium loca
bendos duxerint? patriamque & suam, & communem Italiae
salutem: orbisque terrae statum ob hanc vnam causam, ut
inimicorum incommodis videndo fruenterur, in periculum
tremae calamitatis adduxerint? Verum haec quae grauissimum
relam desiderant, in aliud tempus rejicienda sunt. Illud autem
quod fuerat nostrae orationi propositum clarescere iam potest.
Turcas his semper artibus, his insidiis vsos, tantum terrati
Castiano nomini per discordiarum nostrarum occasiones lateere
quantum nos cupiditatibus & seditionibus ausi dimittant.
Ac si diligenter rem expendere: & de eorum succedibus
existimare voluerimus: reperiemus Turcarum imperium non
vlla ipsorum fortitudine propria, non exquisitis consiliis,
inaudito quodam genere prudentiae: non terribilibus ma-
misque victoriis, in quibus aperta, & veritate illustrata
nituerit: sed nostris insidiis: nostris furoribus: nostra
tia, & institutum fuisse, & auctum, & confirmatum. Quae
enim illi vnquam agere fortiter, aut cum virtute facere
tuerunt: qui neque exercitus habent statarios: neque acro-
destribus copiis firmas, in quibus praecipuum robur
constitit: neque cataphractos equites, qui pro muro in
esse solent ad propulsandos hostium impetus, suorum
mitrendos: Sed tantum leui vtuntur equitatu, apto
sus, si nihil obtulerit: si nemo arma contra mouerit: si
aliquis fuerit obiectus terror, apriori ad fugiendum: si
in conferenda cum illis manu dubium vehementer sit, non
plus periculi in fuga, an securitatis sit in virtute, hoc reseruat

quos nostros militum confirmatura in pugnando sit, for-
 titudinemque excitatura: numero quidem sunt infiniti, sed bene
 instructae militaris disciplinae semper fuit, qua nostri valent plu-
 rimum virtutem intueri, multitudinem contemnere: Quis enim
 vixit magnus imperator ad praefaras res gerendas, turbam
 horum & multitudinem potius, quam robur, & scientiam
 praefandi requisivit? Atque haec ita a nobis disputantur, quasi
 cognoscamus quid illi facere poterint: illustrius est commemo-
 rare quid fecerint. sic enim facilius intelligemus falsam esse
 de illorum potentia opinionem, quae ignaras mentes nonnullorum
 occupaverit. Hic ego antiqua omnia praetermittam ea, quae
 reuoluntis memoriae fuerunt: neque illa reuocabo oratione
 mea, quae maiorum tuorum laudem cum exemplo pulcherri-
 me virtutis habent coniunctam: Non narrabo hoc loco Go-
 thifredos, Balduinos, Ludouicos, Philippos: non dicam hisce
 in Asiam transmittentibus, & per omnes orientis prouincias fi-
 deti vexilla inferentibus, quotiescunque signa cum Turcis col-
 latis sunt, quae saepissime certe fuerunt, quotiens vrbs aliqua
 nobis obfessa, quotiens aut in campis, aut pro muris praefio
 decertatum, totiens fractos hostes, & tandem casos, quoad
 manus nostrae sufficere ad laborem poterunt, cum illorum a-
 liquos numerus, non ipsorum virtus texisset, transitum no-
 strum ad Aegyptum vsque per suorum cadavera corporum praef-
 buisse: haec ego omnia praetermittam, & si quae alia eiusdem
 modi, quae remotioris temporis sint: pauca tantum recentia,
 atque omnibus nota commemorabo: quae nuper facta sunt,
 quae vel ipsi vidimus, vel proxima aetas sensit. Clara adhuc Ma-
 chabae regis in clyti memoria extat, atque omnibus grata: qui
 cum Pavaonis praefisset, regnumque obtineret: cepibus tenuet
 cepis non ita firmum: solitudinibus propere desertum: pe-
 rna nihilominus cum Turcis finitimis bella gessit: quorum in-
 iurias vsque adeo appetit, vt in eis persequendis gratam se-
 rem Deo facere: fidem defendere, honori suo consulere se ar-
 bitraretur: robur autem eorundem & audaciam, ita non extir-
 mouit, vt cum sexaginta milibus equitum suum regnum quan-
 doque ingredientem, ipse non amplius quam duodecim mili-
 rum milia ducens, Marte collato profigauerit: vitroque in eo-
 rum fines saepe intrauerit: omnia populationibus & rapinis
 infecta reddiderit: quibus illi rebus tectiti, magni atque inui-
 dii (vt ipsi aiunt) Asiae & Thraciae dominatores: legatos ad Ma-
 chabam regem miserunt: qui perpetuam pacem ab eo & foedus
 aeternum postularent: qui tamen re inexorata, domum remis-
 sione: cum Rex ille fortis atque magnanimus, dignus illo lo-
 re, & nomine, bellum illud, non periculo sibi, sed salutis, atq; illo-
 rum

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

quod sine magno gemitu animi loqui non possum, cum ad
 Principes Italiae, acque inter eos qui se suarum nationum
 aut Duces appellari volebant, tantus versaretur furor: tan-
 tam acerba odia intercederent, ut alius in alium, non tanquam
 in socium, aut in civem, aut ex eadem lingua & genere
 denique tanquam in hominem, sed tanquam in aerebellum
 & tetricum hostem alieni generis contrariae religionis
 & inhumano odio: inusitatoque ferore: non
 ire modum vllum: neque inimicitiarum confusio: sed
 erupisse quorundam, ut ad viciscendas finitimum
 iracundiam suam sanguine civili explenda barbarorum
 hostium auxilia aduocauerint, & quoad eorum fuit, in
 illis & seruitutem Italiam obiecerint. Quid hac re
 sceleratius dici, aut excogitari potest: Adeone apud
 ipsos nihil sanctum: nihil legitimum: nihil fas
 illis natura genuit hostes, cum eis ipsis nefariam
 societatem fecerint: qui vero essent plurimis
 necessitudinibus coniuncti, patriae, & religionis,
 & patriae, eos inter neciuorum hostium locum
 habendos duxerint: patriamque & suam, & commu-
 nem salutem: orbisque terrae statum ob hanc
 inimicorum incommodis videndo fruenter, in
 tremae calamitatis adduxerint: Verum haec
 quae grauissimum scelus desiderant, in aliud
 tempus rejicienda sunt. Illud autem
 quod fuerat nostrae orationi propositum
 clarescere iam oportet. Turcas his
 semper artibus, his insidiis vsos, tantum
 terrore Christiano nomini per discordiarum
 nostrarum occasiones inuadere
 quantum nos cupiditatibus & seditionibus
 auerit. Ac si diligenter rem expendere: &
 de eorum successibus existimare
 voluerimus: reperiemus Turcatum
 imperium non ulla ipsorum
 fortitudine propria, non ex
 quibus conuenit inaudito quodam
 genere prudentiae: non terribilibus
 armis, & victoriis, in quibus
 aperta, & veritate illustrata
 nituerit: sed nostris dissidiis:
 nostris furoribus: nostris
 auctoritate, & institutum
 fuisse, & auctum, & confirmatum.
 Quoniam enim illi nunquam
 agere fortiter, aut cum virtute
 facere videntur: qui neque
 exercitus habent statarios: neque
 acies: sed in castris, in
 castris, in castris, in castris
 consistit: neque cataphractos
 equites, qui promisso in
 praesentem esse solent ad
 propulsandos hostium impetus,
 suorum impetum: Sed tantum
 leui vtuntur equitatu, apto
 ad fugiendum: si nemo arma
 contra mouerit: si nemo
 in conferenda cum illis manu
 dubium vehementer sit, ut
 plus periculi in fuga, an
 securitatis sit in virtute, hoc
 res per se

primos nostrorum militum confirmatura in pugnando sit, for-
 titudinemque exercitura: numero quidem sunt infiniti, sed bene
 militumque disciplinae semper fuit, qua nostri valent plu-
 rimum, virtutem intueri, multitudinem contemnere: Quis enim
 vixit magnus imperator ad praelatas res gerendas, turbam
 hominum & multitudinem potius, quam robur, & scientiam
 primam requisivit? Atque haec ita a nobis disputantur, quasi
 cognoscimus quid illi facere poterint: illustrius est comme-
 morare quid fecerint. sic enim facilius intelligemus falsam esse
 de illorum potentia opinionem, quae ignaras mentes nonnullor-
 um occupauerit. Hic ego antiqua omnia praetermittam ea, quae
 verioris memoriae fuerunt: neque illa reuocabo oratione
 mea, quae maiorum tuorum laudem cum exemplo pulcherri-
 mae virtutis habent coniunctam: Non narrabo hoc loco Go-
 thifredos, Balduinos, Ludouicos, Philippos: non dicam huiusce
 in aliam transiitibus, & per omnes orientis prouincias fi-
 de vestra inferentibus, quotiescunque signa cum Turcis col-
 latis sunt, quae sapissimè certè fuerunt, quotiens vrbs aliqua
 nobis obfessa, quotiens aut in campis, aut pro mutis praelio
 decertatum, totiens fractos hostes, & tandem caesos, quoad
 manus nostrae sufficere ad laborem poterunt, cum illorum a-
 liquis numerus, non ipsorum virtus texisset, transitum no-
 strum ad Aegyptum vsque per suorum cadavera corporum præ-
 buisset: haec ego omnia praetermittam, & si quae alia eiusdem
 aevi, quae remotioris temporis sint: pauca tantum recentia,
 atque omnibus nota commemorabo: quae nuper facta sunt,
 quae vel ipsi vidimus, vel proxima aetas sensit. Clara adhuc Ma-
 thiae Regis in clyti memoria extat, atque omnibus grata: qui
 cum Pannonis praeslet, regnumque obrineret: opibus tenuet
 copis non ita firmum: solitudinibus propè desertum: perpe-
 ra nihilominus cum Turcis finitimis bella gessit: quorum ini-
 micitas vsque adeo appetiit, vt in eis persequendis gratam se-
 rem Deo facere: fidem defendere, honori suo consulere se ar-
 bitraretur: robur autem eorundem & audaciam, ita non exti-
 mit, vt cum sexaginta milibus equitum suum regnum quan-
 doque ingredienti, ipse non amplius quam duodecim mili-
 tum milia ducens, Marte collato profugauerit: vtroque in co-
 rum fines saepe intrauerit: omnia populationibus & rapinis
 infecta reddiderit: quibus illi rebus territi, magni atque inui-
 dii (vt ipsi aiunt) Asiae & Thraciae dominatores: legatos ad Ma-
 thiam regem miserunt: qui perpetuam pacem ab eo & foedus
 aeternum postularent: qui tamen re inexorata, domum remis-
 sione: cum Rex ille fortis atque magnanimus, dignus illo lo-
 co, de omni, bellum illud, non periculo sibi, sed salutis, atq; illo-

rum inimicitias, non vexationem quietis suæ, sed aliam
 gloriæ esse existimaret. Hic ego te, LUDOVICUS Rex, non solum
 ad considerandam hostium ignaviam, sed ad intrucendam ve-
 stem fortissimi Regis voco. fuit ille tibi nomine regio par-
 tibus inferior, opibus, & potentia nequaquam cœquens
 virtus porro virtusque vestrum, maximis in rebus peripetia
 cognita: sed illius adhuc quidem ad communem beatitudi-
 nam aliquantò gravior, propterea quod in iis rebus generis
 versata est, quæ ad Deum, & religionem, & salutem christianam
 gentium pertinebant. Tu vicisti populos auctoritate, paucis
 copiis refertos, ditione præpollentes, longa & diuturna
 perij dignitate memoratos. Sed tamen id bellum contem-
 quod exitum habuit illustrem, causam non incendendam
 nim inquam bono consilio præditus, fidelium arma cœqui-
 deles sumpra comprobavit? Et sunt tamen quædam
 sariù sumenda: ut tibi fortassis fuerunt: neque nos bellum illud
 ceptum reprehendimus: sed de necessitate belli cogitamus.
 Itaque virtutem & consilium & clementiam tuam laudamus
 quod non solum scisti vincere, sed etiam parere: pietatem
 requirimus, hoc est, in Deum gratam voluntatem: ut videtur
 quæ ad dignitatem & cautionem tuam pertinere potest, ipsa
 Dei auxilio conseceris, nunc quæ ad illius dignitatem assen-
 sificandam, religionemque pertinent, suscipienda tibi præ-
 cum præferim & ij hostes sint, qui non sint perimendos. Et
 ille Rex eos sæpe vicerit, qui tibi nequaquam par villitate, ut
 facultate habitus sit. Nam quid ego illam ad Belgicam Pan-
 noniæ oppidum contra eosdem barbaros nostrorum victoriam
 commemorem? quæ eiusmodi fuit: ut cum de paucitate nos-
 trorum inilitum audiremus: vix credere possemus, vel ulla
 manam adversariorum ab eis potuisse superari, cum de
 finita barbarorum multitudine intelligeremus, nullum
 mos exercitus illis potuisse resistere arbitraremur: nomine
 illius exitu prælij, & nostrorum virtus, & hostium ignavia
 monstrata est? quod si occurratur, illam nobis victoriam Deo-
 rum immortalium munere fuisse donatam, quorum munus
 villo in prælio, aut periculo, neque favor asperior, neque
 niuolentia in nos manifestior fuit: quando quidem inextinguibile
 mine præeunte, crucis tantum vexillo illato atque oblatum
 stupefacti hostes, & diuino numine attoniti sese in fugam
 stragem præcipitauerunt: quidnam est, quod aut gratulari
 pere: aut libentius confiteri debeamus, quam Deos immor-
 tales, qui sua vi, & potestate omnia gubernent, placatos
 atque propitios, ad Græciam, atq. Asiam in dissonantem
 redigendam, suam opem & auxilium polliceri? An si præ-
 cibus

rum audacia ad tam præclarum facinus peragendum, Deorum
 nomine infincta, innumerabilem barbariam fundere, & pro-
 digiosè potuit, cui fortissimi exercitus robur, legionesque toti-
 dens auctus victorius, quot præliis exercitæ, ducibus eisdem
 immortalibus, ignavissimos hostes, magisque ad fugam,
 quanto ad pugnam paratos, ferre vim suam & gravissimam im-
 pressionem sustinere permittent? Quid illa Rhodiorum vi-
 rus oppugatio, quam clara ad homines fuit, quam animad-
 versæ apud Deos: quanta clade hostium, atque ignominia no-
 tata: quæ Viri invictissimi, Deo quæ & sanctæ religioni fide-
 lissimi, cum ad omnes barbariæ fluctus, tanquam scopulus op-
 portet: eorumque immanes & furibundos impetus elidat sæ-
 pe, & repinat: non ita multis annis, maximis Turcarum exer-
 citibus terra marique obfessa est: quo quidem in tempore tanta
 Rhodiorum equitum virtus: tanta eius populi constantia & for-
 titudo fuit, ut cum hostes ter magna vi irrumperere conati es-
 sent, nec essent repulsi atque ciechi, maximo suorum numero
 interfecto aut capto: reliqui salutem sibi fuga querere sint co-
 acti. Hæc etiam dicere credo, quo de nostrorum laudibus deriva-
 re, non hominum fuisse, sed Deorum illam victoriam, quod
 fulgore insolito cœlitus ad confirmandos nostros appareat,
 pleneque Turcarum in acie sine vulnere, sine sanguine, sine vl-
 la aperta vi conciderint: quasi verò quicquam sit, quo nos ma-
 gis gloriari possimus, aut non ipsi citius impietatem suam
 noverint, quam nostram laudem minuant: Nulla præstantior
 res est, quam quæ Deorum immortalium iudicio est probata,
 nec vihorum laus ad celebritatem insignior, quam quibus
 tandem Dii ipsi immortales tribuere. Verum nunc non de no-
 stra laude, sed de illorum ignavia, & falsa opinione fortitudi-
 nis disputamus: qui in dissensionibus nostris locum insidiando,
 ac latrocinando sibi inveniunt: qui pleraque omnia dolo &
 fraude subripuerunt: nunquam autem frontes nostras & nostro-
 rum militum vim & imperum sustinuerunt: horum nos ho-
 stium, huiusmodi nos Barbarorum iactantiam, & minas, & cru-
 delitatem perferemus? Hos diutius insultare capitibus nostris:
 hos agere, ferre fortunas nostras: ab his contemni Deum: ab
 his desipere fidem: ab his sanctam religionem lacerari patiemur?
 O indignitatem non tolerandam: quid enim minus ferri, aut
 sustinere potest, quam fortes viros ab inertibus impugnari,
 sanctos a sceleratis, fideles a perfidis? At enim hæc nostrarum
 rationum argumenta sunt, quid: illi quòdnam de se iudicium,
 & de sua virtute fecerunt? Operæpretium est cognoscere, ut im-
 pugnemus quantum illis terrorem nostra arma iniectura sint,
 cum cognoverimus eos armorum fama, & solo rumore no-
 sti

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

stri exercitus penè de imperio fuisse depulso. Primitus illi
 liam, nostra memoria trans alpes cum exercitu accessit. Cuius
 Rex ante te Gallia: accessus ab his qui salutem suam illi
 praesidio minitorem fore putauerunt: venit armatus, pedes
 plerisque principum intulit: tantos autem, & tam incertis ca-
 sus habuit vincendi, ut illum non vlla vis hostium bellica, ne-
 rupes inula, non munitissimae vrbes, sed oppositum mare, & in-
 certus natura elementi, fluctus denique ipsi retardant. Quod
 tum igitur, quid audiebamus? Quid erat certissimum amon-
 lueris allatum: nonne id quod etiam nunc recordamur, non
 occasionem è manibus amissam fuisse querimus? Regem
 cet Turcarum metu percussum & territum, relinquendum
 bi Epirum & Graeciam putasse: praesidia ex oppido eorum
 deducta: copias omnes Byzantium fuisse reductas: Gallias
 Hellepontum adesse iussas: cum non iam de obediens
 ferenda: aut de vlla ratione resistendi: sed de fuga & exor-
 ne in Asiam cogitarent. Quod indicium de illorum timore
 te certius querimus, quam quod ipsimet de se eadem
 li Galliae copias: illi Galliae imperio sustinere ut possint, tu
 fama: qui nomine: qui rumore appropinquans Galliae
 exercitus, in fugam sunt traieci? An tu Carolo Rege vltimo
 inferior: num virtute: num auctoritate: num felicitate
 prudentia: Ille Italiam cursu peragrauit: tu imperio con-
 hendisti: ille resistente nemine, quacunq; voluit, peruen-
 tu validissimos exercitus, qui obistere conati sunt, cedens
 loco coegisti: nihil ferme illi, nisi fortuna: tu pleraque
 tus es consilio: itaque illius extremi rerum exitus parum
 ces: tui adhuc quidem clari & secundi: sed si ad hunc bellu-
 ram incubueris, quod certo de voluntate Deorum praesentium
 stituri etiam gloriosi: quod si Regis illius aliquando in
 aduentum, vel inanem potius aduentum famam, Barbari
 stes vsque aded extimuerunt, ut de relinquendo imperio cog-
 tauerint, tua ipsius signa, qui auctoritate quidem illi, pro-
 tia omnibus praestas: tuos non auditos, sed visos exercitus, cer-
 non ferent. Sed quid ista repetimus: aut cur tam longè arguen-
 tamur, cum quantum tu barbaris infidelibus omni facultate
 landi praestes, clarissimū documentū in manibus habentem
 mivisti Venetos, urbem preclarā, atq; omnibus rebus in
 cuius diuinam potentiam, magnis suffultam copiis, omnia
 raremur profecto, tam repente, tamq; preter expectatū
 nus offensione prelij, in quo abs te victi & superati sunt, con-
 disse, nisi eodem tempore, & de tua incredibili virtute, et de
 rum immortalū voluntate iudicarem. Verum ista ciuitatis
 tus antea & summa, multis iam seculis cum Turcis bella gessit.

Alia est periculum vtrorumque potentia, & maritimis sepe, &
 recessibus praelijs: cum mari superiores semper Veneti essent:
 in terra ita se gererent, vt ab illis non vincerentur: id certe inter
 presentes homines & bellorum gnaros constare intelligebam,
 nisi Veneti suspitionibus distracti, & finitimorum inimicitijs ab-
 dicti ab ea cura fuissent, inque id bellum animo integro, & ab-
 solis occupationibus soluto intendissent, facile fuisse illos ex
 omni contentione barbarorum superiores discessuros: qui ta-
 men tuae virtuti felicitatiq; cesserunt: nec tuam tuique fortif-
 simi exercitus vim perferre poterunt: Turcas vero pluribus saepe
 praelijs terra mariq; vicerunt: qui si Veneti victis abs te & profli-
 gatis, pares bellando non fuere, tuumne illi vt nomen, vt victo-
 riam nobile & memoratum, tuam & praesentis maiestatem & in-
 ducis vim ac grauitatem, vocem denique tuam, vultusque im-
 pressaque tuos vt sustineant? non est credibile, non sperandum,
 ne fieri quidem posse existimandum. Quae igitur mora & cun-
 ctatio huius belli reliqua esse debet: cuius facilitatem in vincen-
 do hostium ignauia, gloriam eorum imperij latitudo, victoriam
 tuam tibi & fortis & victor promittit exercitus? Enimvero haec
 honoris & amplitudinis tuae augenda propria sunt: quid illa
 quae infimae propulsanda? An grauior Regi clarissimo causa vi-
 deti debet ignominiae vitatio, quam laudis spes? Veruntamen
 hoc vltimo inter Turcas & Venetos bello, cum Veneti abs te
 quos sperare tecum coniuncti erant, auxilium petissent, idque
 tu & amicitiae & religioni tribuisses, classemque omnibus rebus
 orantam missiles: factum est in maritimo illo cursu & naviga-
 tione, vt paucae naues tuorum, caeterarum comitatu destituta: &
 destituta, ad Lesbum appelleret: nec ita multi milites egressi, ad
 vicem antiqua & nobilem Mitilena vsque, quod nullam aper-
 tam hostium vim propter fiduciam virtutis metuebant, praedan-
 do calcarent: qua re animaduersa hostes, quod aduersis oc-
 currere non audebant, ex circumuentione & insidijs, atque ex
 locis superioribus, qui mos semper pugnandi hostibus fuit, in-
 carnos oppresserunt: ita fortissimi milites non virtute, neque ad-
 uertentium vi, sed fraude & dolis interfecti, atque omni imma-
 nitate sunt necati: hic tu si publicarum iniuriarum vltor esse re-
 catuensis, priuatas non persequere? Hic te dolor non tanget?
 haec te iniuria non stimulabit? vt parentate militibus tuis, fortif-
 simis viris, supplicio hostium, tuamque offensam existimatio-
 nem vindicare contendas? Nam per Deos immortales quid pu-
 tas illos miseris (quamquam miseri esse non possunt, qui ce-
 lum sunt adepti) veruntamen hoc vno miseriae & calamitatis par-
 tes fuerunt, quod non ita, vti decebat fortes viri a fortibus,

sed ab ignavis & timidis strenui necabantur, quid inopiosos putas, eum iugulum hosti dare cogentur, cum non solum ensibus & gladiis, sed probris & contumeliosis comitibus peterentur, doluisse aliud, nisi ignominiam tuam: non mortem illi suam desebant, que pro mortali conditione vitæ æternam illis esset allatura: non de exitu, non de sanguine, sed de laceratione sui corporis conquerabantur, quam sibi non morte toleranter ferendam, vt à fortibus, sed etiam a lætæ ferendam, vt à Christianis intelligebant: sed sui Regis maiestatem tuam inquam auctoritatem, splendoremque nominis tuum violari, & violari, atque offendi illis in se acceptis contumaciter cruciabantur; hic vnus erat gemitus: hæc vna dolebat lamentatio, quam ab illis non mortis timor, sed in futuram beniuolentia exprimeret: ita cum cæteris motus firmi acerbicatis sensum afferat, milites tui mortem quidem illudam di oprandam, sed labem & viruperationem nominis tui grauiorem sibi morte putauerunt: quorum te per fortunam emina illæ preces, & crebræ implorationes tui ad suscipiendam in nimum Regis maximi moueant: vt gratus in fide tuorum in calamitate misericors, in tua ipsius exultatione vindicatus acer esse videare. Quod si tu tuorum, id quod tamen in tua clementia natura fieri nullo modo potest, misericors tua tangeris: ane illa quidem barbara insultatio hostilesque contumelias, animum tuum iusta iracundia inflammabunt? Nihil enim Ludouice existimare, vllas in vllis dissimilibus feris, tu acerbas inimicitias natura esse genitas, quam tibi est genitulum impium, infestum, atque inimicum: tam propter nobilissimum tuum hoc cognomen, quod ita præ te fert, vt defensor videare eius veræ religionis, quam ipsi auribus & animis non solum respuunt, sed etiam abominantur: tum propterea quod potentiam tuam & formidatam habent & suspectam: quippe qui habere in fatis dicantur & in antiquorum tuorum prædictionibus, imperium suum à Rege olim Galliarum ringuendum esse: itaque neminem peius te neque grauius derunt. Quapropter in illo graui tuorum casu, occasione tibi exercendæ crudelitatis oblata, nihil sibi reliqui ad expromendum odium suum aduersus te fecerunt: cum in illis viris, militibus tuis, ferro conficiendis, atque omnimanitate lacerandis, se contrucidare dignitatem tuam abolere nomen tuum, se Galliam ipsam maculare extorquerentur. Quas tu illorum tunc in te absentem minas, quas illusiones fuisse putas? est hoc omnino abiectionum humilitatis, metuque pusillanimum, vt in periculis timidi sint, de reliquiæ solentes: itaq; iidem illi barbari, qui tibi ita insultare audent,

ve indignationis & insolentiae finem non facerent: si modò tua si-
gna, & ruorum pilorum cuspides procul aspexerint, aut certe ar-
morum, & equum strepitum exaudierint, in fuga & in metu mo-
derati sibi non poterunt. Hic tibi profecto videndum Ludouice
est, ut labem hanc nominis tui eluas: teq; in orbis terre opini-
onem vendices: nec inuistam hanc tuae maiestati vituperationem
des velis: nam cum omnis contumelia grauis, tum illa que per-
ferat, cum vindicari possit, habet non solum in re ipsa miseriam,
sed multo magis in ferendo turpitudinem: videtur enim qui con-
tumeliam patienter accipit, non solum alieno facto condemna-
ri, sed etiam iudicio suo: itaque ingenui homines, ac liberali loco
ortu: nullam vnquam fortiorem ad excitandos animos necessita-
tem, equam metum ignominiae putauerunt: vnus enim vel certe
paucissimus dignitatis atque honestatis vindex pudor est: quem
qui diligerenter tenuere, ij in laude semper hominum, & in omni
veneris officio excellentius sunt versati. Iam regia huius potesta-
tis atque praesentiae, num quem maiorem fructum putas, quam
quod in eo loco constituta est, vt iniuria attingi, neque impune
violari possit: Quod si homines medioeri loco orti con-
tumeliam omnem atque iniuriam quocunq; modo queunt, de
fama, de nomine, & ab existimatione sua propulsant: Tu cuius
potestatem cognoscimus: cuius felicitatem miramur, cuius no-
mine ad socias nationes illustre, & amplum est, ad exteras terribi-
le: quem armis: quem opibus, quem fortitudine: quem pruden-
tia orbis Christiani longè principem omnes gentes populiq;e
constituit: in quo ad summam res extollendo, fortuna videretur
constitisse virtuti: cuius neque vim potentissimi hostes: neque
constitutum sapientissimi sustinere potuerunt: tu inquam ab hac
auctoritate: ab hac amplitudine: ab hac sapientia, violatam exi-
stimationem tuam: nomenq; maximi Regis in vituperationem
adductum, ab ignavis & barbaris hostibus patiere: Adde quod
illorum res cum statum nunc tenent, vt nunquam nec imbecilli-
tates, neque procliuiores ad delapsum fuerint: nam & is qui o-
mnibus praestit vnus, ceterisque imperat barbaris tyrannus, ita &
seno & valetudine confectus est, vt neque mente iam, neque a-
nimo consistat: itaque eius auctoritas in constitutis quidem re-
bus, & inueterato more gubernandi, ad homines dicto parere
solitos, alicuius fortasse momenti est: Siquid verò noui periculi
& perturbacionis accesserit, nec pondus vllum procius, nec gra-
uitatem est habitura. Liberos habet, eosque nec numero paucos,
& gratibus firmos: quam ego rem si prudentia ad sit, & aequitas
in conuictis amore voluntaribus, magnum imperij eorum mu-
nimentum fore non negem, sed illorum hominum & generis hu-
mani proprium semper fuit, vt quia singulares in imperio qui re-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rum potiuntur esse volunt: id quod antiquitus ab illis factum
 usurpatum: ceteros necessarios ut quisque sanguine communi-
 simus est, ita hostium loco ac numero habeant: eosque quatenus
 que via possunt è medio tollendos curent. Quamobrem ipsorum
 fratres inter se exulceratis, vel suspicione, vel metu, vetera carita-
 tis cupiditate regnandi animis, nequaquam fraternali iuramento
 oculis mutantur: nec huic tanto eorum malo quod remediū adve-
 beri possit vllum reperitur. Quid enim eos in officio de salute
 continent? mos ne maioris, at eo ipso infirmitatis, formidini, ne
 sari in clade & exitio propinquorum: haurire sanguinem, nisi
 ad solum licere sibi putant, verum etiam oportere. An patriam
 ritas & obsecratio? at is fratrem germanum suum ad delin-
 dem obrectatione regni & familiari usu crudelitatis, vnum
 persequi armis non desistit, quoad illi necessitatem armis
 nos quos inimicissimos atque infestissimos sibi hostes rebent,
 exagitato frateris armis odijsque confugere: cum is hostes nos
 mos placatio res sibi multo quam fratris fore existimaret: qui in
 re intelleximus quanta in opinione apud eas gentes de nobilitate
 sit Gallia, cum is qui prudentia & fortitudine excellere inter
 barbaros dicebatur, dignitate certe erat, & nobilitate maximam,
 ceteris principibus Christianis omnibus prætenuis, ad vnam
 Gallie Regem se contulit: illiusque potissimum operis & prote-
 ctiam imploravit: quem suis maxime seiebat formidini & formi-
 esse. At enim si hæc parum valida eorum benivolentia & consi-
 rationis præsidia fuerint, res eos communis, & periculi salutaris
 coniunctio, discrimenque eorum status, & imperij concorsitas,
 que amicitia il ligabit: qui fieri potest: cum hoc ita reparet, ut
 hanc rationem subducant, bello suscepto atque contracto, illi
 eorum à nostris parobus steterint: suaque cum nostris arma con-
 sociaverint: maximam illis partem dignitatis proponunt esse.
 Si vero ad vnum quemvis eorum res omnis & imperij summum
 dierit, vllam ipsi ne fieri quidem spem reliquam salutis: ita quod
 magnum hostibus præsidium fore videbatur, liberum Regem
 gras & multitudo, id contra in nostra causa vel præcipuum re-
 ritur esse adiumentum. Reliqui sunt provincialium præcides & in-
 litaribus copijs præfecti, homines ut barbarorum opinio det
 spectati bellicis in rebus: Sed si quid earum rerum peritus crea-
 mus, nequaquam ceteris in hac laude præstantes: verum
 isti ipsi, ut hominum est genus dominandi cupidum, quod pro-
 tua imperia non tenent, & in spem successiois liberos ro-
 gentemque constituere non queunt, ingratis Regis honore
 beneficijs videntur: ut coniecturam vehementem habemus, lo-
 qua illis ostentata spes fuerit perpetuanda possessionis, statimque

& imperij in familias propagandi, esse eos & superstitionē suam,
 & profectus fidem officij, nostrā & religioni, & amicitia post-
 habituros. Quid dicam de populis, qui cuncta Gracia atque A-
 sia fecerunt nostri: rectam enim fidem cognoscunt: diuinis le-
 gibus obtemperant, barbarorumque & hostium communium
 imperia pati possunt propter crudelitatem, neque com-
 mitia propter superstitionem, ac illi incertas quasdam ante-
 hie, & nescio unde inuentas spes aluerunt, recuperanda aliquan-
 do salutis & libertatis: ita tamen vt omnes semper suas ad Gal-
 liam cogitationes reuulerint, Galliam vt desiderijs: Galliam vt
 votis, Galliam vt voce ipsa & appellatione usurparint. Scium
 enim Galliam in expeditionibus Asiaticis semper fuisse felicem:
 nec solum de virtute illorum hominum, sed etiam de opinione
 virtutis apud hostes quanta sit intelligunt. Nunc verò hisce re-
 bus auditis, & celebritate tuæ victoriæ cognita, alacriore spe re-
 secti atque erecti, expectant quam mox de tuo aduentu ad eas
 aures aliquid optati rumoris afferatur. cupiunt enim tibi esse
 probo: operamque suam sentiri aliquam in tanta laude clarissi-
 mi operis volunt: neque diffidunt singularem tuam virtutem,
 quam in his rebus, quæ ad fortitudinem pertinent, egregia dese-
 documenta præbuerit, in eas dein quæ ad pietatem & religio-
 nem spectant maiore cum gloria se daturam. Atque his tot ho-
 stium incommodis & quasi vulneribus eorum reip. adhuc secun-
 da res obreant mirum immodum fuerunt: quod enim aduerfa-
 mos non habuerunt: neque in certamen de imperio sunt addu-
 cti, sic ito minus contrectari à nobis illorum vlcera, & læsa par-
 tes cognosci potuerunt. Sed vt in corpore humano, si sanitas, &
 recta valetudo adsit, membrorum vitia dissimulantur facile at-
 que occultantur: si autem morbus inuasit, singulæ quoque
 affectu suo loco respondent partes: si quid luxatum fuerit: si
 quid conortum: si quid aliqua re aut ratione læsum: sic si quod
 inordinatum in barbarorum fortunas constatum, & periculum in-
 tractatum illis fuerit, erumpent oeculta vitia, nec solum virtute
 nostrorum, qua ipsi egent, sed etiam domesticis malis, quibus
 abundat, opprimuntur. Quid? illud quanti: quod & si vulgo
 minus animaduersum est, in prudentium tamen consilij, & in
 ipsa veritate est positum: quod eorum imperium auctum ad hunc
 diem atque ita aceruatum, vt ad fastigium hæserit, verratur iam
 retro & ruina quadam cõcidat necesse est: præsertim quod nul-
 los progressus virtutis habuerit, multos ac magnos fortunæ & tem-
 peritatis. Nam cum illa cõmuni mortalitati lex edicta sit, con-
 ditioq; imposta, vt ne quid omnino humanis in rebus stabile aut
 perpetuum teneatur: tum ne diuturna quidem esse imperia que-
 que

quæ non validis hominum & Deorum benivolentia præsti-
 muniuntur. Opinor enim vt rectorum firma fundamenta, firmi-
 tutem ac religionem imperijs fundamento esse oportere. Hæc
 autem ipsi vtro minus valeant, fortassis est dubitandum, quæ
 virtutis laudem vnquam tenuerunt, & propter superbiam
 Deo sunt infecti. Quid igitur in eorum rebus firmamentum, quod
 roboris inesse potest? qui neq; concordiam habent, aut iustitiam
 principum: neq; fida imperia Ducum: neque vim & iustitiam
 militum: neque beniuolentiam & studia populorum. Sed
 autem immortalis iudicio & humanarum rerum vicissitudine
 ita ad occasum sunt vicini, vt eorum vires etiam sine aduersariis
 infringi iam ipsæ per se ac debilitari, nec vitra in eisdem vitæ
 mansuræ videantur. Hanc igitur occasionem tantam, tam
 tam, tam expeditam cum tuæ virtutis materiam, Ludouice, de-
 cupimus, vtrum te ad dubiam periculi aleam, an ad certam victo-
 riæ laudem cohortamur? Etenim sic, quæso, considera teæ ipsæ
 & de tota ratione summam fac. Tua te & virtus & fortuna in es-
 tissimo auctoritatis loco, ex prouidentia Dei constituta: ro-
 minium oculi in te sunt coniecti: liquidò patet, atque conuenit
 constat, ex illiusmodi potentie fastigio, quoconque te amittas,
 nullam vim, nullas difficultates, nullos obices, tibi moræ aut
 impedimento futurum: quod omnia vi atq; armis periculum
 paratus es: hostes sunt ij, quos relinquere iniquum ac periculosum
 est, opprimere, non solum sanctum, verum etiam necessarium
 atque ij ita imbecilles reuera ac infirmi, vt minore aduersario ca-
 suri facile sint: Tu in omni facultate tantus, vt grauioribus hostibus
 hostes valeas superare: reliqui socij atque amici, quorum per te
 & fortunis, & saluti est consulendum. Vident porò omnes hoc
 interesse inter casum, atque virtutem, quod qui auctore causa ma-
 gna affecti sunt, illi quas reliqua sunt ad tuendam, vel amplifi-
 eandam laudem, nec cogitare sciunt, propter improbitatem, ne-
 que exequi valent, propter inertiam: quibus autem virtus spem
 dorem attribuit, ijs perfectum nihil videtur esse, si quid certum
 nunc restat quod sit faciendum: ita tui arbitrij est, vtrum ma-
 eundarum gentium iudicio, ea quæ hæcenus gessisti in axina ad
 præclarissima, per fortunam tibi collata, an per virtutem ad
 existimari. Quid dicam de nobis, qui quod te saluarem fore ho-
 gem credimus, singulari in te beniuolentia conflagramus? Nil
 enim putare, Ludouice, Gallicæ nationes te amare, teq; in
 his ferre, Italas autè in alia esse voluntate: fuere quondam
 que gentes, vt locis disunctæ sic voluntatibus: discrimen
 pes faciebant non minus animorum, quam terrarum: esse de
 amicitia, & commercijs, & legibus coniuncti omnes sumus: om-
 niaque eiusmodi discrimina sanctissima religionis in ego, atque
 hæc

hac rna fide, quod Deum, Dei filium venisse in terras nostrae salu-
 tis causa recepimus, sunt exaequata: hoc caelesti vinculo illigati
 inter nos, & vincti studijs eisdem, & benivolentia conspiravimus.
 Quare cum illum habemus verum legitimumque principem,
 quomodo ex genere sit, quacumque e regione, qui subditorum
 suorum commodis, & saluti studet, qui populorum benivolentia
 merendum sibi regnum suum putat, tum regem de caelo mis-
 sionem arbitramur: qui ad tuendam religionem, quae nobis multo
 vna nostra est charior, & animo sit, & copijs armatus. Itaque qua
 parte nostra religio: qua diuina fides est cognita, omnes terrae:
 omnia maria: omnes gentes: nationes: principes populi: ipsa
 etiam littora: insulae denique omnes tuum vnius nutum intuentur:
 neque ad hoc preclarissimum bellum expectant, & flagitant:
 de potestate tua se iunt: de voluntate sperant: non enim iam vlla
 in re facultas externa aut fortuita requiritur: non magis idoneum
 tempus optatur: non Dux praestantior ad communem salutem
 experitur. Sunt ista tam largiter & in promptu, vt facile appareat,
 non humano consilio, sed diuinitus tantas opportunitates in
 vnum locum, in vnum hominem, in vnum tempus collatas fuisse.
 Verum hic totius rei nodus est: in hoc salus & summa Chri-
 stianae reip. consistit, vt tu eam qui potes seruare etiam velis esse
 saluam. Cuius igitur opem ad tantam rem tamque difficilem ob-
 tinendam implorabimus? cuius opera vtemur? quae nobis hoc
 vel fortuna obrulerit? vel tempestas aduexerit? aut quae consilia
 hominum expedient, vt tu ad istam voluntatem adducare? Rem
 enim postulamus difficultate grauem: consuetudine inusitatam:
 magnitudine laboriosam: imò vero qua nulla facilius sit, nulla
 parator: tui enim arbitrij est, non alieni: quae ita ad laborem
 facilissima est, vt tamen ad laudem sit maxima. Etenim vel tempus
 seruare, totum virtutis est: posse autem, fortuna: quod si illa
 quae alicui potestatis fuerunt, ita in te cumulata sunt & coacer-
 tata, vt nemo te inter Christianos Principes, aut nobilitate sit,
 aut auctoritate, aut latitudine regionum, aut numero populo-
 rum, aut robore exercituum, aut firmitate imperij, aut denique
 omni copiarum genere abundantior. Tu id quod in te situm est,
 & in solo nutu positum, quod totum virtutis est & pietatis,
 de liberationem videlicet, & curam, ac voluntatem sanctissimi
 belli religionis causa suscipiendi non adiungas? reliquasque opes
 tuas totaque tantas, quae suapte natura fugaces, lubricae, cadu-
 caeque sunt, in vtilitate publica disponendo, ad aeternitatem no-
 minis tui non deuincias? Equidem nihil intelligo subesse caute,
 quo minus studijs desiderijsque nostris voluntas tua consentiat:
 non enim te fugientem laboris, non insolentem armorum noui-
 mus: non inertem: non segnem: non quietis potius & tranquilla-
 litatis,

litatis, quam & celebritatis, & fama appetentem: quæ quædam
 cause multos ab hoc illustri munere, & omni reipublice curâ
 duxerunt: sed fortem, sed acrem: sed animi maxime: eosque
 gacissimi: cuiusmodi extirpe alias fortassis nonnulli, qui ego
 facti à natura ad omnem excellentiam fuissent, nisi propius
 illis in Deum & religionem mens defuisset: hæc vna voluntas
 ecclesiasticis consilijs dedita, discrimen semper fecit inter impio-
 sos Reges atque probos: inter fortes & legnes: inter graves ha-
 no generi & gratos. Enimvero tu cum per hosce annos in
 traductis in Italiam legionibus, Insabres primùm: deinde
 postremò qui validissimi florentissimiq. fuerunt, Venetos
 appetiisti: maximisque facinoribus editis, fortitudinis de-
 stituta, Cisalpinam Galliam armis subactam, ad tuum imperium
 iunxisti, quid consilij aut rationis secutus es? Quæro enim he-
 co: In iuriâne ire vtrum aliquas voluisti in tuo iure arma
 dicando, tuæ etiam & posterorū tuorū securitati prospicere in
 imperiū, an, qui fructus imperij maximus est, cōparare gloriæ
 Omnino video aut aliquod horum, aut omnia tibi fuisse propo-
 sita: atque illud vna sentio, quæ causa tibi huius belli docuit
 donec vix fuerint, eas multo iustiores esse in barbaros cre-
 tionis. Ac de iniurijs quæro, vtrum maiore odio fuisse adu-
 te putes, eos qui & maximis abs te beneficijs affecti aliquando
 fuerunt, & nonnulla ipsi in te sua merita queunt commemorare,
 an eos quibus cum tibi grauissima semper inimicitia, nullæ
 quam, non modò fœderum conditiones, sed ne indicantur
 quidem intercesserunt: eos qui propter aduentum, vel ex-
 tatis causam, vel suspitionis aduersarij tibi extiterunt, an eos
 qui ita natura tibi hostes geniti sunt, vt nulla omnino causa
 vllam beniuolentiæ coniunctionem possint adduci: eos qui
 tem aliquam tuorum finium diripere voluerunt, quam tamen
 haberent ipsi, non quam perderent, an eos qui ita crudelitate
 sanguine delectantur: vt quæcunque de nobis cepit non tra-
 ri, sed cruore & flamma delere gestiant? Denique eos qui
 tantummodo contra te exercitus eduxerunt, an eos qui de
 sem tuam tormentis, & fortissimos milites vulneribus &
 contumelijs absentem appetierunt? qui in maioribus omnibus
 Asia expellendis, nullam acerbicatem odij neq. iniuriæ omnia
 grauem que & generi tuo, & clarissimo cognomini nocentibus
 te sanctæ religionis inuulerunt, cuius tu propius ac legem
 defensor esse existimare? Profecto si illorum voluntas, vt tibi
 obesse conati sunt, id quod tamen non perfecerunt, in
 nienda tibi visa est, horum non solum voluntatem, vel
 tam potius rabiem nocendi tibi, sed & veteres & perpetuas
 illatas iniurias non est tuæ maiestatis relinquere impunitas.

Deitate quidem status & regni vendicando, quis dubitare vel mi-
 nimum possit, quin non dicam equidem iustius, sed illustrius
 merito ac magnificentius, tui iuris sit Asia quam Gallia Cispalina?
 Primum quod Regis Christianissimi propria est earum rerum re-
 ceptio, quæ ab hostibus Christianitatis iniquissimè detinen-
 tur. Deinde quod Asiam bello subactam à maioribus tuis, & plu-
 ribus annis obtentam atque possessam, ad eum vendicare petri-
 ces potissimum, cui hæreditas, non solum Gallici imperij, sed &
 tuæ virtutis auctoritatisque venerit, vt non vana appellatione
 ritulorum, quæ quandoq; petridicula à nonnullis iactata atq; vi-
 luppata est, sed summo iure ac æquitate patrimonium idem tuum
 sit, & minorum tuorum dignitatis, & veteris Asiæ possessionis.
 Quod si in eis rebus quas gessisti, id caput consilij tui fuit, vt vi-
 cibus grauib; summouendis, tuæ & posterorum tuorum quieti
 tranquillitatiq; prospiceres, sinibusque tuis me tum alienæ fer-
 uentis depelleres: non dico tota ratione aberrasti, sed ad breue
 tempus fortassis nonnihil, ad longinquum certe parum profeci-
 sti. Et enim si Venetis, qui per te debilitati admodum, atque ener-
 uati sunt, vel crebris lacerationibus consumptis, vel repentino
 impetu oppressis, Turcæ sese ad te propius admovent: locum-
 que sibi aliquem in Italia ad vexandam orbis terræ nobilissi-
 mam partem munierint, id quod futurum omnino est: nisi tu il-
 locum vigilantiam, & infidiosos conatus, tua virtute anteuerte-
 ris, quid venturum est? Non dicam Regni tui sinibus: qui quoti-
 dianis hostium incurfionibus erunt expositi: non successibus
 tuis, qui non se ornatos abs te beneficio, sed oppressos periculi o-
 mnino torabuntur: sed omnino nomini ac memorie tuæ? Qua
 in iustitia nomen tuum quantis in omnium gentium luctibus &
 lamentis commemoratio tua versabitur? Quo autem dolore ar-
 deant animi populorum: cum sentiant vnde tutelam sibi ac sa-
 lutem expectauerint, inde vastitatis & miserie causam proces-
 sisse. Sane vniversi si quid incommodi euenierit, quod summe De-
 us auerte quæso ormen & detestare, cum lachrymis & gemitu di-
 uine clementis acrimoniam obtestabuntur. Tu vero quocun-
 que in loco tunc fueris, plorantium medius fidius execrationes,
 & procellas querelarum ferre non poteris. Namq; ante hosce an-
 nos, quotiescunq; barbari ad Italiam furore quodam & erudeli-
 tatis studio rapti sunt, totiens illis arma eorum, quos tu vicisti, &
 martirum Venetorum vires opposita obstiterunt: vt si horum cu-
 piditas sepe finitims infesta, diligentia certe nonnunquam sa-
 lutans Italice fuerit. Nunc continens imperium tuum ad barba-
 ros, parua tantummodo linea distinguitur: nihil inter te, atque
 hos intercedit mediū, quod alicuius more sit aut momenti: atq;
 non vides an hoc nō cogitas? q̄ tibi nō solum animo in situm:

sed

fed in oculis propemodum debet esse fixum? qui iniquitate
 gius se abesse à periculo arbitrati sunt, quam aut Greci cum
 Ponti & Thraciæ fines à barbaris pugnaretur? aut Bulgari cum
 ad Græciæ? aut Pannonij cum inter Turcas & Bulgaros con-
 men verteretur? Atqui propter eorum omnium negligentiam
 improbam spem propria salutis, alieno labore & periculo delin-
 denda, omnia in eandem calamitatis ruinam sunt detrahenda
 in ratione haud abfimili sumus: hoc nos etiam periculo propo-
 res, quod tunc ad remotiorem quamque gentem transfusa
 cis per loca & syluis & armis impedita, vi ac manu facienda
 nunc vna velificatione classium: aut paucorum diuturnitate
 per Istriam, & Carnos equestres barbarorum copias ad nos ven-
 tur peruentura: quæ præsertim vastandi ac depopulandi hinc
 non minore prope celeritate in imparatos tendunt, quam pro-
 tos fugiant. Hoc loco omnes quibus Italix salus, & religio
 gnitas cordi est, tuam **L V D O V I C E**, prudentiam non remota
 solum, sed etiam obtestantur: vt te in hanc curam & cogita-
 nem conferas. Communis fuit nostra tuæ felicitatis & victoria
 gratulatio: Tum propterea quod virtuti tuæ fauimus, tum re-
 maximè quod te duce & religionis signifero, in spem veram
 honestatem pristinam recuperandi. Verùm (dicam enim equo-
 sentio, id quod volo in bonam partem accipi) nisi tu vera animi
 magnitudine, & fidei, ac pietatis studio adductus, carissimum
 tuum virtutis, atque fortunæ ad Asiam vsque perdetur. Cuius
 stis que victoria trophæa Hierosolymis in illo sacro atque ob-
 colle constitueris, nec tu regno & posteritati tuorum iura pro-
 spexeris, & opinione ipsi, ac iudicio tuæ virtutis nos deceptos
 quereremur. Est igitur sapientiæ tuæ, cum illud videre, Turcas
 qui nunc terrore tui nominis, & iniuncti Gallie exercitus metu
 sinibus suis se continent, simulatq; te in diuersam curam alioquin
 occupationemve contuleris, continuo occasione nobis occurre-
 arrepturos: tum ne id accidere possit providere: amaq; ea, que
 ab illis in nos & caput nostrum impendant, aduersus illos nos
 capere: vt fructus diuini beneficij tui, non ad postereros trans-
 tuos, & regni tui stabilitatem ac tutelam, sed in omne generum
 minum gratus integerque perueniat. Iam imperij atque gloriæ
 si hocce tuarum dimicationum fines attendisti, ea vis est, cap-
 natura, vt alterum tibi dissuadendum non sit: alterum enim
 magnopere alendum ac vehementissimè corroborandum. Illud
 cum appetitio dominatus excellentibus viris à natura instilla-
 sit, vt auelli nullo modo queat, tum gloriæ cupiditas sic in-
 mi magnitudine est coniuncta, vt qui studio laudis non delecta-
 tur, nullam indolem virtutis ad maximas res idoneam videtur
 posse retinere: Veruntamen si amplitudo imperij te delectat,

parante tibi accessionem tuarum rerum proponimus Græciam atque Asiam: Quarum regionum altera propter nobilitatem quondam ingeniorum famamq; sapientiæ tanta etiam in incipit auctore auctoritate est, vt maximo tibi fore ornamento tuis finibus adiecta videatur: Alteram ob copiam rerum omnis generis ad vsus vitæ apte accommodatæque sunt, & magnitudinem vestigalium, veteres semper Reges potentissimiq; populi vel aduicendam sibi, vel adiunctam omni studio conseruandam parauerunt. Neque enim vnquam controuersa fuit, quin & vtilis hominum, & frequentia ac celebritate urbium, & feracitate solis, & vestigalium copia, & abundantia earum rerum omnium, quæ hominum commodis importari atq; exportari solita sunt, omnibus terris Asia antecelleret: eadem præterea tanta amplitudine est, vt dimidium orbis terrarum suis spacijs comprehendere potest, tanta ad vincendum facilitate, vt non natiuis gentibus parca, sed inuadentibus semper fuerit exposita. Itaque & Galli antiquitas domo profecti, cum non iustis exercitijs, sed tumultuaria quodammodo manu in eas terras peruenissent, vniuersam tamen occupauerunt: pacisque conditionibus & legibus toti Asia laus: locum sibi exvberima copia in finibus Paphlagoniæ ad habitandum delegerunt: & rursum propinquioribus nobis locis maiores tui clarissimi viri, Gallico exercitu in eas oras aduicendam Asiam derentam à Turcis atq; oppressam non minus fortiter quam feliciter sibi & fidei vobiscum recuperarunt: vt retroque factis & vetus illius terre ad resistendum Gallicis copijs imbecillitas, & presentium hostium ignauia demonstreretur. Sunt igitur tibi ad amplificationem imperij tui propozita Græcia atque Asia: quæ ambæ regiones si verustatem spectes nobilissimæ existunt: Si copias, opulentissimæ: Si vero causam iuris tui in eas tractare volueris, nuenies vtrisque, vt etiam diximus, propozita esse, eo vtiq; iure quod optimum semper fuit, iure, inquam, virtutis, iure religionis, iure hereditatis. Nam illud quidem nequaquam dici hoc loco potest quod ad causam vitandam laboris ab in certibus animis pretendi est solitum: satis tibi amplior regni fines, satis iustam imperij magnitudinem esse: es tu quidem omnino & regionum spacijs & copiarum opulentia maximus ac potentissimus Rex, id quod ita perspicuum est, vt in oculis omnium sit. Veruntamen celsis semper ingenijs eminentibusque animis quantæ vis opum & fortunatarum accessiones, non tam cumuli ad præteritam potentiam fuerunt, quam gratulatur futuram: præsertim si qui ex regnis & potestatibus, non imperium ipsum finem, opusue imperandi, sed laudis & nominis celebritatem spectauerunt. Ac si verum sentire volumus, quod opus rectè animi tui magnitudinem noui, postremum a me dictum,

Z z etum,

stum, primùm tibi arbitror propositum fuisse: finis rerum pro-
 darum, totque & tantarum quas adisti dimicationem, potius
 tibi fuit quam gloria: hæc laborum tuorum solatium, hæc
 colorum incitamentum fuit: hæc virtutis maximum verumque
 que præmium. Quæ quidem ni adsit, ubi tandem istuc labor
 clarum atque magnum, quod ex regnis atque imperiis maxime
 querendum esse videatur? quo per fluctum & flammam, & per
 contendamus? Quid est aliud Sisyphæo more saxi tollere, quod
 in ijs rebus tantum laboris ponere, quæ propter inconstantiam
 inconstantiam labuntur continenter & fluunt? Quis autem
 intelligat regnorum conditionem cum semper incerta sit,
 tum nullo modo constitui posse sempiternam? Maxime hæc
 florentissima imperia quæ fuerunt, nullam iam sunt, & sunt
 stare pulcherrimè videntur, erit quando non erunt. Nilum
 est aut manu factum, aut hominum consilij diligentiam
 sum, cui non finem & exitum afferat aliquando temporum
 turritas. Itaque clarissimi olim reges summique imperatores, qui
 in rebus gerendis, non solum animo magno, sed etiam corpore
 sunt versati, cum orbem terræ victoribus, & suarum virtutum
 numeris compleverint, successione semper imperij, & imperio
 & caducam fortunæ dimiserunt: in quam verò fortunam
 haberet, possessionem gloriæ sibi retinuerunt. Ita quædam
 bores & opera perire, fama non interijt. Hunc tandem
 æternitatis, te quoque, LUDOVICÆ, & voluisse imperia
 Etasse arbitramur, fuit enim hoc tuum: fuit sapientia tua
 enim credo imperium ipsum nudum concupivisti, quæ
 riæ adsit iucunditas, oneri potius, & labori esse lolet quam
 petati, sed ab imperio virtutis exercitationem & fructum
 petivisti, quod cum excellentium animorum propositum
 fuit, tum tui maximi ac præstantissimi esse debet. Hæc
 contendisti: idque potissimum a te elaboratum est, ut in
 tatis fama versare: Dij immortales quæ occasio honorum
 ra gloriæ opportunitas, quam alias inaudita, quam memineram
 quam concessa, tibi vni fato quodam divino, & singulari
 liariter tradita, prompta tibi sese offert atque expedita: hæc
 cum illam potissimum virtutem gloria comes sequatur, ut
 sese exercet ac gerit, in eoque vim suam explicat, ut vana
 humano commoda fit, & maxime salutatis, quo operatur
 neque magnificentius, nec Deo similis reperiri potest: hæc
 illi ex omni antiquitatis memoria fortissimi duces, qui
 britatem nominis omni studio contenderunt: partim
 quod volebant sunt assecuti: partim verò maximam a
 vere laudis itinere aberraverunt. Suas enim resp. imperia
 gerent conati sunt, id quod perfecterunt: ac alienas resp. imperia

runt: at suos ciues dignitate honestauerunt: at alijs hon: inibus
 libertatem ademerunt. Ita illorum virtus paucis grata, pluribus
 incummoda & exitiabilis fuit. At verò in nouo quodam a mira-
 bili & profus inuitato ducibus vincendi more, ad eos hostes de-
 bellandos depolceris, quos si intactos relinquis, vehemendi sime
 excoeres: Sin autem eos armis & victoria domes: & spem illis
 debeatam sempiternæ salutis afferas: qui nisi a te laesi fuerint,
 salu esse non possunt: neque ad gustum veræ felicitatis, nisi ab
 incommodo & calamitate peruenire. Atque illi qui nunc tibi &
 omnini tuo infestissimi sunt atque inimicissimi, teque asperime
 grauissimæque oderunt, antequam vlla in te violati per te atque
 offensi sint: ijdem si mox illos victos atque percussos ab imperio
 deturbatis: vique & metu subactos de nefaria superstitione ad
 pietatis cultum adduxeris: tuum secundum Deos nomen vene-
 rabuntur: teq; æterna laude & beniuolentia prædicabunt & co-
 leant: tibi gratias agere, te salutem suam appellare immortalita-
 temq; veræ ac beate vitæ, ad quam per te instructi, & docti fue-
 rint, tibi acceptam referre venturis vnquam temporibus non ces-
 sabant. quod si victi hoc in te animo fuerint, quid facient vi-
 ctore: Quid vel optari in salute vel sperari in dignitate: vel in
 commutatione honorum ac commodorum excogitari amplum &
 præclarum potest, quod nõ ijs qui tecum vicerint, per te sit vber-
 rime tumulatisimæq; deferendum? Quæquam (mirum enim
 fuerit quod dicam, attamen verum) ipsa per te victoria ius suum
 incedibile quodam modo, & conditionem solitam commutatu-
 ra est: cuius cum ea natura sit, vt diuersarum partium alteram læ-
 ticia & gratulatione compleat: alteri perniciem afferat & cala-
 mitatem, tua ista omnibus commodis atque bonis, quæ in spem
 & cogitationem hominum cadere possunt, ad tuum & tuorum
 arbitrii transiatis, plus tamen aliquanto victis contulerit, quam
 victoribus addiderit: Siquidem & gratius ad memoriam multo
 est, & præstantius ad salutem, liberari summo malo, quam
 diu recus augeri. O admirabilem & imprimis commemorandam
 victorie conditionem, quæ cum victoribus summam gloriam de-
 dicit: tum victis felicitatem est allatura: in qua non minus glo-
 riam ipsi hostes deuicti calamitate sua poterunt, quam nos pro-
 speritate: nec minus ab illis belli offensus opranda, quam nobis
 victoria fuerit querenda: hi sunt fontes veræ gloria, tibi parati
 & in promptu, si penitus intrare in illos volueris: antiquis ductus
 elauli, qui veritatis lucem non aspexerunt: à nostris non
 summauerunt, propterea quod plerisque parua ambitio & iniquæ
 cupiditates, animusque ad lociorum iniurias patior, quam
 hostium in malas causas & detestandas cum ciuibus contentio-
 nis abstraxit. Ciues namque omnes sunt: qui si minus eiusdem
 L. 2. 2. ciui.

ciuitatis moribus, ac certe quæ sanctior necessitudo est, eius religionis legibus coniunguntur. Atqui multos legimus, & nonnullos & principibus nostris, qui cum in castris & in illis, & in omni labore militari fortitudinem suam probarent, tamen quod fidelibus populis & Christiano nomini, id quod in me ab illis expectandum fuit, infesti immitesque fuerunt. nec virtutem suam, nec consilium probauerunt: tantum quod ab eis id quod tantopere querebant sint affecti, ut illos a communi volupratis vitæ mors: ab omni verò laude & benivolentia hominum, ipsorum nefarie cupiditates, & mens seditionis consilij de diti abstraxerit: non enim omnis est laudanda vitæ, sed illa commemoranda, cuius initia equitatem habuerunt, & omnia religionem. Neque tu *L y d o v i c e* hoc etiam dicitur ut res ut tui nominis commemoratio futura ad posteritatem laude videatur: paratum te quidem & armatum intelligimus, maximas occasiones assequende glorie: gloriam patrem tuum nondum consecutum. Siquidem gloria est celebris & gratia aeternitatem prædicatio, maxime alicuius virtutis in hominibus peris utilitate beneficioque versate: tua verò gesta, que admodum (dicam enim verè) si per se ipsa spectes, non vitæ quæ gratia, si ad hunc finem sanctissimi in Turcas belli interuentio, etiam habenda sunt gloriosa. Sint igitur illa tibi ex maximis & rarissimis que victorijs tanquam gradus quidam ad tantam præterem victoriam facti & insituti, quanto quidem est & in tanta duce præstantius communes hostes superare quam proprios: in optimo rege magnificentius, publicas utilitates priores esse quam priuatas: cum tamen & publicis periculis propere pericula tua: & commodis communibus tuorum quoque commodorum ratio contineatur. Nec vero mihi procrastinandum videbitur, nec in longiorem diem conferendum: sed occasio peris arripenda: dum recens est terror: dum formidolosa hostibus tua virtus & auctoritas: dum feruens amore laudis & consuetudine virtutis di audax ac sibi fidens tuus exercitus: dum denique curis sollicitatis tuæ, & celer & secundus. An tu hostium ipsorum caritatem aliquam habendam putas? quasi verò cum eiusmodi aduersariis res nobis sit, quos ex vetusta societatis foedere in aliquam communitatem & inuicem prolapsos, ad sanitatem consilij redire potius quam armis visceri intendamus. Quid enim per Deum nonne ij sunt qui infidijs freti & fraudibus & maioribus tuis Asiam abstulerunt? & tibi occupauerunt: qui non tantum odijs semper omnibus atque execrationibus dilacerauerunt: sed & infamissimè verò nobilissimèque, cognomen nouis perpetuo opprobrijs & acerbissimis iniurijs dehonestauerunt: qui fortissimos milites tuos non solum vulneribus & ferro: sed illusionibus &

contumeliosum miserum immodum maculauerit: cum in illis tuam quoque maiestatem iugulare se, & annihilare dignitatem arbitratum: qui classem tuam defensoribus nudatam, non sine nominis tui macula atque labe domum remisit: qui sanctam & divinam religionem, in qua omnes spem nostrae sempiternae salutis positam habemus, in audito furore & immani quadam crudelitate vexauerunt, foedauerunt, conculcauerunt: cum interea totum seculum illi, tot rapinis, tot populationibus, neque auaritia sua famem explete direptione fortunarum nostrarum: nec crudelitatis suam sanguine nostro potuerint exaturare: qui istum, nisi per te huiusmodi Hydra extrinsecta, & capita serpentum secunda fruerent, annorum aliquot processu in tuos fines irrupturi sint: eoque vel posteros tuos: vel memoriam certe nominis tui, seculum immodum habituri, & in graue, vel salutis, vel laudis amittende discrimen sunt adducturi: ut praeter honoris & dignitatis tuae causam, quae in hoc praecipue consistit, ut tu tantus, & tanta opinione virtutis ac fortitudinis Rex, communem religionis causam suscipias, nominisque tui & amplissimi cognominis cultum non esse inuolatum esse velis, maiorumque tuorum vestigijs condecorandis hereditatem eorum, non minus gloria quam imperij cernas, & in iure tuo Asiatici imperij armis repetendo, perpetuasque iniurijs persequendis, contractam iam dudum nomini tuo maculam eluas: praeter inquam, hanc laudis causam & amplissimam, quae semper honestis mentibus idonea visa est, quam odorem labores atque pericula minime viderentur esse fugienda, necessitas tibi quoque illa imponatur, si incolumem regni tui statum esse visis, praeripere illis nocendi occasionem, & pericula inferre potius quam repellere. Atque haec tot & tanta causa mihi quidem ad curam & deliberationem tuam inferendi iustissimi belli, tanta ponderis videntur, ut si in humanis tantum modo rationibus insisteremus, nihil quicquam sit praeterea requirendum: quibus enim causis vnquam permouebuntur, qui his moti non fuerint, quae pertinent ad salutem, pertinent ad dignitatem, pertinent ad securitatem: Verum nos qui semper terrenis caelestia antecellimus, & vnde benefactis nostris vberissima & maxima praemia expectamus, eo quoque potissimum consilia & cogitationes nostras referimus, vna religionis & gratiae in Deum voluntatis euecti, maxime grauem ac prorsus necessariam iudicandam arbitramur, ceteris dimissis, & praevincula pietatis ratione nullo penè in numero ductis: nam ut nullus sit honos: nullus periculi metus: nulla laudis appetitio, ut existimatio contemnatur, benignolentia hominum repudietur: iudicia gentium, tot & tam egregia de te quae reprehendantur: ut haec inquam omnia praetermittantur, & quae summa sunt fingantur esse nulla. Illud quoniam modo feci,

aut per negligentiam haberi potest: quod tu simul atque in celis
oculos sustuleris, & Regis illius altissimi diuinam ergo te libe-
ritatem recognoueris, exemplo cogites necesse est, te tanta pi-
pietate ab eo esse ornatum muneribus, ut sis ad referendam illi
liquanto illustriorem & vberiore gratiam, non solum volumine
te paratus, sed etiam omni armatus atque instructus faceret. Ne
ne sumus omnes ab illo rerum omnium capite atque fonte ita
naturam & in lucem editi, ut penes quemquam magnitudo diuini
beneficij remunerationis locum non habeat: sed sumus tantum
pari conditione atque fortuna: neque omnibus paratque munus
cij munus est iniunctum: communis porro summis ac insignibus
des: communis innocentia, communis pietatis, integritatis, con-
tinentiae studium. Sed ad has artes atque virtutes in quibus
quisque pro virili sua agendis Deo gratias versare debet ac cur-
re, ut impetria & opes, non necessario requiruntur: Propter hoc
sine his partes ipsae frugalitatis & temperantiae habent facile polle-
re. Sic quibus illa etiam vltro sine tributa, si non sibi tantum pro se
& omnibus praeterea commodi: nec solum quod ad ipsorum vitam
pertineat attendi, sed et in eo quod omnium saluti opus sit, debet
esse vigilantes: ut quantum in illis diuinae liberalitatis & benig-
nentiae redundare, tantum appareat in suis ac debitorum, tantum
ris officij & pietatis gradus esse distributum. An vero tu in memo-
ria non retines, id quod ex ore tuo, atque verbis, in omni oratione
diuulgatum, cunctorum tibi studia & vota concillauit? Cuius
uerares, te inter ceteras causas, quibus bellum Veneticis iudicanda
putares, haec potissimum adduci, quod his tanquam impedimentis
medio dimotis, unde quieto animo finitimus nemo, & fluitanti
rum tranquillo, propter cupiditatem Veneticorum esse posset: & qua-
dammodo obicibus ac repagulis sanctissimi in Turcas bellum
fractis atque reuulsis, liberos tibi & parentes aditus in perpetuum
hostes fidei & religionis esse velles. Quid ergo, quid actum est
num furdae Dei viscere sunt aures? num tibi ille in loco aut pro-
picio defuit: num benignitatem suam aduersum te clausit, quan-
tum tu quidem ad rationem dignitatis tuae ausus es optare? Quae
est aliud voti damnatum esse, atque conuictum, quam propter
quam causam quid a Dijs immortalibus postulandum ducatur
eo impetrato atque obtento, reliquum te deinde, cuius causa
priora illa flagitata fuit, iam Dijs ipsis immortalibus debentibus
que ego non dubito quin is, qui ex illis excelsis & perambulantibus
lestis orae regionibus, omnis suae liberalitatis fontes tuis immen-
bus, & commodis effudit, ab eisdem omnia illustrantibus, prope
omnia prospectantibus locis, tuam nunc mentem obseruare
numque speculetur, quemadmodum in tantis caelestibus theatra-
cij ad referendam gratiam te gerere studeas: an tot diuinis me-
n-
n-

pietas tua respondeat: nisi forte existimamus non esse
 Deo nostras res curae: id quod impium est: aut si illum rerum
 omnium facturum, & earum quae fiunt faciundae sunt, aucto-
 rem confitemur, euentus tamen bellicae victoriae decusq; trium-
 phi, ab illius cura & potestate sciungimus, quae ornamenta tanti
 honoris, & gloriae, ut non in consilii hominum posita,
 sed in quadam divina sorte videantur esse constituta. Quanquam
 vel si is mihi in ipsam regalem fortunam & dignitatem animo
 inueni, in mentem venit existimare, neminem profecto fuisse
 nostri generis regem, ita cupiditatibus obsequentem suis: sic
 auctum a religione, & in omni vita crudelem ac nefarium, qui
 tacitis aliquando suis cogitationibus: aut in somnio aliquo mo-
 nitus vel periculo: cum ad hanc meditationem accederet, quan-
 tis diuinis ornamentis honoru, & imperij affectus esset: quam
 ipse ingratum in Deum, ac caelestis beneficentiae negligens fuis-
 set: quod se in fastigio excelsae potestatis constituto, illius ter-
 restre Hierosolymorum regnum seruire perfidis nationibus, pro
 sua parte sineret, quem ipse auctorem sui regni haberet: nemo,
 inquam, tam seuerus: tam impius: tam detestabilis Rex in hanc
 uitam & cogitationem lapsus est, qui non exhorreret animo:
 non concitatus artubus contremisceret: Seilicet sedeat ipse in solio,
 sceptrumque manu teneat, auro amictus & purpura: abundet
 opibus, circumstuat delitijs, voluptates vndique conquirit, qui-
 bus suas possit libidines explere: seque & metui velit, & ab omni-
 bus vique quaque coli: cum interea ipse ille, cuius munere haec
 omnia possidet, Deus summus & omnipotens, non solum ab im-
 pijs gentibus contemptus, illusus, in contumeliji habitus: sed
 veteri etiam regno sanctae ciuitatis, atque adeo orbis terrae im-
 perio, propter huiusmodi regum negligentiam, spoliatus, ne
 sepulchrum quidem corporis sui a barbarorum spurcicia inui-
 olatum retinuerit: Et is se regem a suis coli, & saluari volet, qui
 monumentum sui, & omnium Regis, foedatum atque pollutum
 pro se pati non recusat: aut se dignum, qui multis gentibus im-
 petet arbitrabitur, cum Dijs ipse immortalibus nolit obtempe-
 rare: aut denique hominum merito fuerit dominus, qui cupidi-
 tatum sit seruus: Quod si quis vel tanta importunitate natura
 exarsit, ut cum haec videat ipsa, penitusque animo recogno-
 scat, rapti se tamen in diuersa omnia, & salutis cogitationem pra-
 stantibus cupiditatibus superari permittat: vel tam duro, & pes-
 sumis in rebus obfirmato corde, ut in illius pectus illabi haec cu-
 ra, & pietatis cogitatio penetrare ad intimas sedes animi nullo
 pacto queat, illum vltimus vitae dies, & extremi illi imminente
 tam morte cruciatus, aliquanto grauior animi quam corporis
 excipiant: cum omnia vitae commoda relinquenda, & ad for-

midolosum illud tribunal adeundum: quo iniquos reges, con-
 feclerum: & horribilis comes malè acie vitæ, peccatorum
 rusque infiniti supplicij consequetur: quo rum vultu adter-
 te iudicem? aut quam malè miser trepidabit, qui cœlestium
 neficiorum Rex dum viueret obliuiscit, cupiditarum & vici-
 greges, quos in vita charissimos sodales habuit, astra cœlestium
 acerrimos atque inimicissimos aduersarios, tanquam pœnitenti-
 ne circumuentus intuebitur? hincere mediusidius pœnitenti-
 in terrorem diuinæ seueritatis attollere oculos nō solum
 si huc in tantam pœnitentiæ vlcionis que formidinem rei cœlestis
 ges, qui nomen tantum regale, nudamque ceteris cœlestium
 giam ipsam porcitatem tenuerunt: quid existimandum ma-
 ximis præterea accessionibus adiunctis auctoritatis, firmitatis,
 victoria? Quo tibi, Ludouice, vehementer contendendum
 vt cum aliis in partibus & muneribus vitæ constantiam pro-
 tuō, & aequitatem & clementiam, & optimi regis virtutes, in
 quasque rationes rectè, & ordine administrandi imperij serua-
 ris, hac quoque in causa religionis defendendæ, gratum et be-
 præstes. Cæteræ enim virtutes suas habent vnaqueque langis
 resque laudes, pietatis autem gloria complectitur vniuersam
 minem in se continet humanam dignitatem, quod spectat ad
 uinam: vt tibi in salute Christianæ Reip. constituenda maxime
 sit elaborandum, ne quod in te facultatis & potentie reconditæ,
 suis partibus officij vacare videatur. Nam quid ego dicam de
 cahone? quæ tanta est, vt si nuncijs aliquis delapsus e celo
 datum tibi cœlesti artulisset capessendæ huius expectationis
 liquæ in barbaros commouendi, non signis certioribus, quæ
 aded clariore voce non vteretur, quàm hæc est tam parata
 oportunitatis vox quasi imperantis Dei appellatio: velle scilicet
 hanc ampliandæ religionis curam te totum discedere, vt non
 ipse scrupulos omnes ex animo tibi extraxerit: omnes impio-
 nes: omnes discordias: omnes finitimorum regum inimicitias
 quæ tibi cum illis acerrimè intercedebant, sedauerit: omniaque
 ad pacem & ad concordiam traduxerit: te non solum in
 lo ex omni obretatione domestica, sed firmissimis iustis pro-
 fidij finitimorum munito. An tu in hac ipsa re noua medi-
 dius ac mirabili, imperium Dei immortalis non exaudisti
 prouidentiam non intellexisti? Quid enim inquam tam
 ab omnium spe & expectatione fuit, quàm tot potentissimos
 micissimosque inter se Reges, veteres & diuturnis odinibus
 batas similitates deponere? deposuerunt: anpiciam etiam
 re & societatem? coierunt: in commune consilia & rationes
 conferre? contulerunt. Quid tam incredibile, quàm quæ
 rias vicisci multi non cupiebant solum, verum etiam sperabant

eas deceptè & nouis fœderibus, & liberalitati suæ remissè
 ita commiserunt, vt eadem illa iniuriæ causam coniunctiori ne-
 cessitati dedisse videantur. Quid verò tam vel ipso rei exitu
 nouum, vel celeritate inauditum, quàm tot disinctos animos,
 tam infestas inter se, dissentientesque voluntates, ita subitò ad
 vnicam reconciliatas fuisse, vt prius penè transactum audire-
 tur egiàm tractatum? sunt hæc omnia, quanquam diligentia
 hominum administrata, tamen per prouidentiam Deorum con-
 firmata, quod si ante actis temporibus, qui laborem huius sanctæ
 & memorabilis pro Deo & religione militiæ detrectabant, hæc
 vna causa inertiam suam tegere nitebamur, quod odiis ac simul-
 acris fratribus circumfusi, liberam non haberent bene de
 reo cogitandi facultatem: profectò qui hanc causam, tanquam
 impietatis & negligentia lætream remouerunt, id potere aper-
 tè Dij immortales, & flagitare videntur, quòd quò minus antea
 fieret, ea vna causa allegabatur impedimento: non enim impe-
 ditum qui antea impedire fortassis fuerant parati, sed etiam
 vix ac studio sissimè adiuuabunt. Atque huius rei effectum iam
 cognoscimus. Sentio enim ego ab vltimis terrarum finibus cla-
 rissimum regem ita in hanc eam sanctæ expeditionis, animo
 de desiderio intentum, vt apparationem belli quotidianis penè
 hæretis & nunciis vrgeret non desinat, vt virtutis laudem nullam
 paret, nisi in qua se Deo & religioni exercuerit: quòd enim ali-
 quot iam bella in fidei salutem confecit: nonnullas provincias
 ad Christianam temp. adiunxit: gustu veræ beatitudinis semel
 percepto, inducias eius honestissimæ cupiditatis nullas habere
 potest. Ego te ad eandem industriam & pietatem adhortor & vo-
 co, cum Deorum beneficio, florentibus fortunis tuis, nihil cir-
 cumcirca sit quod suspectum habeas. Hic ego regem neminem
 nominabo nisi Casarem: qui tibi & locis proximus, & in hanc
 expeditionem maximè potest esse vtilis. Is fortissimus Rex & sum-
 mus Imperator, qui tecum ex maximis inimicitiis, in gratiam ita
 reconciliatus est, vt non maiores antea disensionum causæ fue-
 rint, quàm nunc amoris & necessitudinis sint: nec pluribus iam-
 dudum suspicionibus animi abalienati, quàm hoc tempore be-
 neficis sint conglutinari: communicare tecum in hac laude pre-
 stantissimi facti volet, nêdum vt te vlla ex parte conetur impedi-
 re: cuius tibi beniuolentia & coniunctio, vt summo consilio
 querita est, sic constanter est retinenda. Nihil enim nec gratius
 Deo, nec ad animi fructum & tranquillitatem, hominumque
 famam efficacius, quam cum in magno rege, & animi facultates
 querantur & consilij, esse que is debeat non minus lenitate,
 quam virtute spectandus, mansuetudinem aduersum eos qui le-
 gibus & religione coniuncti sunt exercere, virtutis autem & po-
 tentiæ

tentiæ exercitationem inter ipsos hostes religionis querere. Ne
 verò absint huic occasione ceteræ, quæ ad comparandos reuol-
 dosq; exercitus copie sunt opportunæ: de quib; disputare ego
 dem subtilius, nisi tibi totam eius rei descriptionem explicare
 esse considerem: nunc tantum id dicam: cum omnis contentio
 & alendi exercitus ratio, & genere ipso militum constet, & fa-
 cultate stipendiorum: alteram partem quæ plus habere videtur
 difficultatis, quæ in arario & pecunia posita est, largiter cibus
 vectigalibus tuis, quæ & pro amplitudine imperij maxime
 per sunt: & pro ratione bellum sicut vberiora, & decem
 cerdotiorum binis etiam, ternis uel, prout tempus ipsam pre-
 bit: voluntarijsq; præterea ciuitatum priuatorumque ciui-
 nibus suppeditaturam: nam cum hoc fuerit egregium cen-
 tibus publice tali casu, & apparitione sanctissimi belli, communi
 ciuium, & in Deum immortalem animi, & in suum regem
 uolentiam declarare: tum nemo erit tam auaro ingenio priuato
 modo bona ad religionem mente sit præditus, qui familiaria opa-
 & facultates suas, potius suis comodis condere, quam in salute
 salutis subsidium malit deponere. Quod verò ad militem
 citusq; pertinet: sunt tibi victrices tuæ legiones robustissimæ
 pedum, quæ auspicijs tuis exercitata prælijsque assuetæ, po-
 undem semper euentum & pugnam, & victoriam cogitauerunt
 sciunt quid sit aliud conferre signa, nisi vincere, sunt alie
 nobilissimorum equitum, qui perpetuis stipendijs mun-
 damento obligati, virtute perficiunt, ut tua in illis retinenda
 talitas & prudentia commendetur: erit eo tempore numerus
 medioeris euocatorum: ut n. quis animo & nobilitate præfatus, ad
 ad imperium tuum tibi erit præfatus: iubentisque auctoritate
 voluntate præcurret: atque ad has militares copias cui in
 exercitus, quas Turcæ ipsi & barbari, quo pacto sustinere vel
 tuendo possint, ne adhuc quidem comminisci rationem viliam
 queunt: accedet tibi cum summa facultas delectuum habendos
 rum, supplementique instituendi, ex strenuissimis maxime
 gnauis ad prælia Gallicis nationibus: tum extrema quoque
 gratuita auxilia conuenient fortissimorum virorum: qui quo-
 dem complures numero, virtute & genere præcipientes, iam
 dum in speculis sunt, animo que cupidissimo contemplantur
 quis alicunde extet qui huiusce belli classicum aliquando
 ecquis magnus Rex & Imperator patrociniū salutis publicæ
 religionis causam suscipiat: cupiunt enim eam vitam, quam
 suspectam perpetuo & meticulosam facit, opesq; diuino
 beneficio datas, ac donatas impendere in vtilitatem reip. qui
 & frequentes sunt, & fortitudine præstant, non solum numero
 cohortes tuas, sed etiam virtute victorias adaugebunt: vel
 6777

certo mortis periculo proposito parati sunt animo libentissimo
 donare religioni, quod omnino debent necessitati: quod si lo-
 cum in tuis castris omnes capere voluntarios milites possent, cre-
 de mihi Ludovico, id quod tamen vides ipse, non tu multitudi-
 nem & copiam, sed modum quaerendo laborares: appropere-
 rent enim omnes undique, qui aliquam animi & virtutis posses-
 sionem retinerent: neminem liberorum charitas, neminem do-
 mesticum ocium, neminem priuata praedia, neminem via diffi-
 cultas & labor a tam praeclearo studio retardaret. Etenim quis
 inquam votis, ac desiderio illuc perueniendi suspexit in caelum?
 aut quem cupiditas pulcherrimae laudis assequenda extimula-
 uit? Quis denique summi Dei in nostrum genus merita, aduen-
 tum in terras, ortum, obitumque hominis facti, labores, sollici-
 tudinesque nostrae salutis causa susceptas, grata & pia cogitatio-
 ne recordatus est? Quin hac tali opportunitate oblata, occasio-
 nem sit atrepturus, & gratiae Dijs immortalibus referendae, & no-
 minis perpetuandi, & caeli adipiscendi? Ac illud quoque manife-
 stum, ad hostium loca perueniendi duplicem tibi iteris ratio-
 nem esse propositam: Siue enim terra exercitum ducere infirue-
 nis raro tibi id facere amicissimis Germaniae ac Pannoniae regi-
 bus licebit. Sed erit longitudo eiusmodi viae propter difficulta-
 tes terrestres, aliquanto fortasse laboriosior: siue classe duxeris
 transiendum, id quod probari a peritis & prudentibus video,
 praesertim cum & maritima opes tuae dominantur, & haec quo-
 que ad belli gerendi opportunitatem naualis tota ratio necessa-
 ria sit, promptum tibi fuerit quodcumque ad litus appellere vo-
 lueris, eo in litore castris locum munire: exploratisque hostium
 consilijs decernere: Vnde potissimum exordiri bellum placeat: &
 quam primum in partem virtutis tuae impetus immitti. Quae ti-
 bi deliberatio, tuis a tergo & placatis omnibus ob saecula & ami-
 citiam communissimorum Regum: aut si qui nunc populi tibi
 sunt offensiores, ijs tum aut virtute tua perditis: aut clementia
 conseruatis, & ad beniuolentiam traclusis: hoc etiam erit procli-
 uior, quod ne suspicandum quidem est, hostes ipsos terra, mari-
 ficinas tibi acies esse opposituros: quod enim copijs parum ad
 prestandam idoneis, minime autem animi virtute valent: Iccir-
 co nec imperium nec salutis euentum suae in ancipitem praelij
 fortunam sunt commissuri: quod ego tibi, & militibus tuis for-
 tissimis vix molestum fore puto. Virtutis enim proprium est, &
 fortitudinis, eam appetere victoriam, non quae per hostium igna-
 niam oblata, sed quae labore videatur esse parata. Veruntamen bar-
 bari, non signis conferendis, sed iniectionibus suis insidiandis: su-
 bisque terroribus ostentandis: eandem viam & periculi tui, &
 suae suae tentare aggredietur. Quorum tu fraudes, pruden-
 tia

tia tua, incurtus constantia referabis. Qui verò nodum in
 peregrina militia rei frumentariae, & reliquorum commensu
 vel difficillimus videtur esse, eum tibi partim Graecia & Thraci
 populi expedient, qui imbutis Christiana religione animi
 omnes tibi futuri sunt praesidio. Partem verò maximam impo-
 nante Italia: provinciae summistrantibus, classe sua fortissima
 atque instructissima legente semper oras propinquas horum, ex-
 ercitusque tui vestigia observante, omnium rerum ex parte
 castris constabit. Quid dicam de sublationibus civitatum
 regionibus, seditionibusque populorum? qui aura potestate
 libertatis à tuo exercitu eis afflante, ibunt ad arma, ut
 contra eos quorum nefarium dominatum totiam animum
 re sunt subacti: ut Turcis consistendi nusquam locus, facilius
 respirandi libera nulla futura sit. Vnam illis rationem reddam
 in obsidionibus perferendis video esse reliquam, si necesse
 conferte, remque fortuna permittere audebunt, quod prope
 ploratum nobis est: neque infidiis tendendis, commentumque
 intercludendis quicquam proficiet: quod nos eum ad praesentem
 consilij tui respiciamus, penitus vereri desinimus. Verum
 hac ipsa re quanta illos incommoda consecuta sunt, adhiben-
 te: primum animos ipsi suos demittent, nostros exangue-
 inde genus latissimè vagari solitum, qua vna in te tota civitas
 tus & disciplina militiae constat, inclusum muris & per se
 ctum, ne insolitam quidem pugnandi rationem conabimur
 cere: postremò ut & velint ipsi, & audeant insistere in munitionibus
 munitioesque tueri, cum paucissima habent loca manuum
 ta, in quibus spem salutis suae si constituerint, de reliquis probabiliter
 desperasse intelliguntur: tum ne ipsa quidem illa mentem
 tum virtutem, vimque tormentorum sustinere sunt idoneae. Vna
 est vrbis Constantinopolis, qua propter amplitudinem circum-
 mœniumque & loci situm, multitudinemque propagatissimam
 aliquantum morae & difficultatis videatur habitura. Si animus
 videlicet barbaris ad resistendum suppeditaverit. Hic tibi in-
 quam, fortassis quid tuae possint imperatoriae virtutes fructu
 perendum, & id tamen tuus animi ardor, tuorum militum
 fortitudo postulat. Sed ego quid planè velim fatiscos
 fitum non habeo: optem tibi leuem eius vrbis expugnatio-
 nem: nimum hostibus tribuere, & tuae virtuti non parum
 debor confidere: difficilem cupiam esse & laboriosam
 tutis laudem illustriorem optavero, ac salutis communitatis
 sum retardavero. Tamen si ex veritate res, non ex fortissimi
 virorum & cupiditate pugnae flagrantium desiderio indiguit
 est, ne eius quidem vrbis oppositus celeritatem victoriam
 remoraturus est. Nam cum milites illiusmodi ex illo expe-
 dit

huius & fugaci pugnandi genere, minimè defendendis moenibus sunt apti, tum crebris transfugijs Ducum, qui vel pristinae religionis stimulo, vel praesentis periculi metu adducti, extremam belli fortunam non expectauerunt, & amissione omnium rerum decedunt remanentium animis, nec vires barbaris, nec consilia conabunt. Adde terrores intestinos Christianorum civium: quorum res referatissima est, omnia ad seditionem & tumultum vocentium. Adde vehementissimam impressionem ingruentis extra exercitus tui, quae diuina ope & virtute incitata, viam sibi latissime perruptura est: quandoquidem etiam non dubitamus Deum omnipotentem, altantem in illo sanctissimi laboris opere, & famerem suis tonitribus de caelo, si opus fuerit & frequente fulminum iactu in illorum ora vultusque: qui adesse in membris defendendi causa instituerint, tormentorum tuorum ruinas accumulaturum. Etenim si Hispaniensibus bellis quae aduersus Mauros pro religione gesta sunt, & in illis Belgradi ac Rhodiae ciuitates oppugnationibus, praesens Dei numen affuit semper, victoriamque nostris concessit & adorem, num verendum est vti non adesse in illo amplissimo labore & certamine, in quo summa religio & caelestis resp. dignitas versatura est? Igitur Byzantio recepta, & hoc obice reuulso ac deiecto, reliquus iam tibi non ad vincendum labor, sed ad pers. grandis Asiae cursum superferit. Quae quidem praesentia non arma tibi & aduersos exercitus, sed pompas & celebritates, & festiuos dies aduersus tui latura obuiam est. In quo tuae iam sapientiae est, cogitatione antecapere illius temporis, quam tibi gloria & gratulationem putes. Nam si ex hac recenti victoria, qua Veneti imperio per te & vetere fortuna emerit sunt, tantum hilaritatis & laetitiae ad animi tuum peruenire sensisti, ut ubi paleherrimus ille dies, & totius vitae fortunatissimus sit vilis, in quo ante imperij tui armis vendicato fortitudinis & felicitatis laudem aliquam meruisti, pietatis nullam: Quid tuae spei propositum esse debet ab illa victoria, quae tibi orbis terrae imperium, & gratulationes omnium gentium collatura est? in qua virtus tua, veraque animi magnitudo & felix conscientia aucta reuerentiaque religionis: Deus denique omnipotens & summus gratulabitur? Huc igitur te, huc inquam te, cum & dignitas tua, & optimi Regis munus deposcat cognomenque Christianissimum, cum omnium gentium desideria atque vota, cum iniuria hostium veteres & acerbae, cum salutis securitatisque ratio, cum ius, cum aequitas: cum maiorum virtutes: facta, exempla: cum imperij amplitudo: laudis, splendor & gloria: cum imbecillitas hostium: robur tuorum exercituum, occasio temporum: opportunitas omnium rerum ad orbis terrae regnum tibi & sanctissime fidei subiungendum te vocet, cum denique Deus ipse im-
 mort.

mortalis signis, iudicis, victoris, imperio propemodum & te
 tuam ad hoc bellum virtutem voluntatemque requirit. Te
 nam afferre cause in hac cura subterfugienda, & tanto Deo
 hominumque consensu repudiando, in qua tandem latere
 fatione queas? An quod liberos non habes? (Sic enim ad
 terdum audio) qui si adessent, impedimento tibi potius quam
 citamento essent: patria enim indulgentia & charitate vestra, per
 difficiliter a tuorum liberorum conspectu & complere desi
 re: nunc heres tibi quidem non deest imperij: nominis
 & virtutis heredem posteritatis memoriam repulchre non est
 profecto sapientie tue. An te itinerum difficultates, &
 valetudinis tue deterret? quasi verò aut tibi ratio Regni
 commoda leuandi laboris ratio, & fatigatio via valde
 esse possit: aut cum perspicuum sit infirmitatem huiusmodi
 fortuitis semper casibus & periculis obnoxiam esse, au
 gnæ virtutis sit singularisque prudentie in his potissimum
 eam exercere, quæ cum mortem longissime fugant, cum
 cerunt & pariunt immortalitatem. Nam si te, id quod tantum
 magno Rege simile veri non est, tanquam perspicuum
 plissimis laboribusque maximis: domus iam ipsa: alpe
 & otium reliquæ ætatis: paucis: tranquillitas: delectatio
 iucunditatibus, quæ tibi in regno tuo suppetunt, cogitatio
 tentus. Primum nec expectatio non nostræ cumulat, nec
 satis adhuc fecisti. ut enim sæpe iam diximus, virtus
 hæcenus vtilitates persecta est, nondum attingit publicæ
 tem summæ virtutis, vereque: aui: in magnitudinis, non
 propria sunt attendere, sed in commune potius con
 de hæc fruendarum voluptatum meditatio, a nomine, &
 primi regis abhorret: non fructus est imperij voluptatum
 quisitio, non otij desidia: non inertie studium: non vacatio
 & cessatio: Sed labor: sed splendor: sed publicæ salutis
 exercitatio virtutis cultusque religionis. Ac eiusmodi quidem
 Inpates: quæ per quietem & inertiã subijciuntur, huius
 nitus ementitæque sunt: quibus dolor comes est: quas sub
 lidium corrumpit: quæ breuem habent suauitatem, perpetuam
 poenitentiam. Virtutis autem & pietatis fructus semper
 si voluptatis studio tantopere ducis, nun tu maiorem
 plus viam vlla ex re percipi putas posse, quam ex virtutis
 bus, & defensione religionis: Etenim attende, attende. L
 percipe animo veræ voluptatis gustum: quam tibi non
 vlla oblectatio, sed instar sempiternæ in celo beatitudinis
 expellerit, quum tu tantis regionum spatij terra marique
 sis, tot vrbibus & gentibus in idem recepris, orbe terræ ad
 rium tuum adiuncto, immortalitate comparata, rebus in

quos laudare pro dignitate poterit vnquam nemo, imitati ne spe-
 rant quidem maximus omnium Rex: qui sint, fuerint, futurue
 sint, in finibus ipsa sancta ciuitatis vestigia impones, eminenti-
 busque procul tecta & Hierosolymorum turres aspicias. Quae tibi
 tam diuina species occurrerit fidei caelestis qua conseruati sumus,
 quae inuincibilia ipsa intuenti? quam omnes praeteriti labores
 pro nihilo in contentione tanta iucunditatis aestimabuntur? Mi-
 lites porro tui, quibus rum clamoribus per vniuersum agmen
 sibilatis Hierusalem salutaturi, quo fletu excitato urbem sanctam
 sunt adoraturi? Conflagrabit studiis. Urgebunt signiferos, in-
 ferent gradum: Sua quaeque pietas, suus ardor stimulat. Nihil
 illis longius videbitur, quam dum in illis religiosissimis
 templis sanctissimisque delubris corpora sternere, & exoptatis
 amplexibus, iucundissimisque lachrymis satiare conceptam
 religionem animi sui possint. Tu vero inter militares illas concla-
 mationes, & gratulantium inter se gaudentiumque lachrymas,
 inflexo ad senium pietatis animo, inaudita quadam alacritate, &
 pio religionis horrore perfundere. Quid quum circumfusus co-
 rona procerum, regali que habitu insignis & equo, ad portas &
 moenia Hierosolymorum conspicuus accedes? Crucemque manu
 inferes? Crucem, quam nunc gementes & prostrati suppliciter
 deprecamur, vt tibi voluntatem huius belli victoriamque contri-
 buat, tunc etiam triumpho ouantes adorabimus. Crucem in-
 quam, quae quondam humano generi salutem peperit, tunc ipsa
 vicissim per te seruata videbitur. O felicem & semper comme-
 morandum illum diem, quem qui praesentes oculis hauserint,
 Deorum vitam fuerint consecuti: O iucunditatem non antea
 cognitam: O gratulationem non enarrandam. Quis enim tan-
 to ingenio, tanta eloquentia, qui explicare verbis, atque adeo com-
 plecti cogitatione queat celebrare spectaculi illius, quum tu
 armatus & victor, nondum ab hostio cineris puluere & sudore: ne-
 que enim ardor tuae cupiditatis fuenit, ante sanctissimum Do-
 mini nostri sepulchrum prostratus, & humi haerens, amplecten-
 do, excolando, pios gemitus edendo expleri nequiteris: tan-
 to maior & excellior Rex, quanto te summo illo Rege minorem
 praedibere. Quod tuum tunc erit gaudium? quae communis o-
 mnium letitia: quantus & quam incredibilis fluxus lachrymarum?
 quum inuicem amorem & beniuolentiam erga te, vimque illam
 summi gaudij animi hominum capere non poterunt. En cur nos
 reges esse optare debeamus: & cur fortunae non nihil deferenda
 speremus: non vti falsas voluptates consecrando, quaeramus li-
 bertati praedam & cupiditati, sed vt ad potentiam & copias ma-
 gnitudine animi pietateque adiuncta: hos fructus verae iucun-
 dationis sine praemia aeternitatis, vigilando pro eorum salute &
 reli-

religione laborando, alitè semper spectando consequantur. In
 cetera quidem qua temerariis opinionibus aluntur, sunt
 spes & sollicitudines, plena somnij & vmbraum similitudo. In
 vna extat religionis procuratio qua ad immortalitatem
 ascendam veritate expressa est. Atque ego qui natus in fortuna
 nui, & in his temporibus versatus virtuti infestus, nec operam
 aliquid, nec in mea auctoritate praesidij doleo elle rem. & quod
 iam magis, quod ita mea fidei sanctissimae amore ardeo, quam
 hi salutem dedit, vt libenter gladiis vitam obtulerim, si in
 guine redintegrari vetus dignitas religionis queat, omnia
 liquo in numero esse voluit, vel a fortuna locati, vel penalis
 am constituti, in hoc ipso munere iuuanda religionis respo-
 re suadeo esse elaborandum. Non somus ad ocium fatigati
 desideriam: nec nobis curricula huius vitae solutum a mentis
 ra est. Sed omnibus dies dicenda est ab illo natura rege
 qui indulgentissimum parentem non agnoscunt, facrum
 cum experientur: nec idem tamen postulant ab omnibus, san-
 tarum gradus distincti sunt, opera esse debent: vt tantum ab
 qualibus fortunis, equam vnaequisque voluntatem in com-
 nionem publicae vtilitatis conferat. Ac si ingenium & litteras
 fuerint, cohortando: Si auctoritas, ad monendum vis, ex quo
 omnibus hic praclarissimus labor Christianae reip. amandus
 vt propter quem ipsi honesti sumus praepotentis Dei honorem
 potissimum habeamus. Quamobrem cum haec ita se habent,
 Ludouice: cum virtutis laus: officij ratio, pietatis meritum
 stare tibi melius nusquam possit, quam in communis salu-
 trocinio & tutela religionis: respice aliquando ad te: & ad fan-
 tates tuas virtutesque animi tui, ad omnium nationum delicta
 accomoda: Recognosce qui sis: vade ortus in qua fortuna pe-
 tus: quid a te praestari reip. quam gratiam Deo referri conueniat.
 Plane videmus omnes tantis te affluere fortune: ornamenta
 quanta nullum adhuc regem ab antiquitatis seculis circum-
 terunt. Sed illud quoque intellegimus, nihil in eis re ipsa gra-
 rum esse atque magnum, nisi iudicium & sapientiam discre-
 tis, quis autem ad res perpendendas rectum consilium adhibe-
 vagam & inconstantem semper, volucremque fortunam non
 borer neclere eis vinculis qua aeterna sint: quique non man-
 tanquam exterioribus adminiculis nixus, tendere ad immen-
 tatem quam auctoritatis peculium quodammodo de puer-
 in breuissimos usus mortalis vitae consumere: An non antea
 tis, quos adhuc beniuolentia nostra celebramus clarissimos
 los veteris memoriae duces, nequaquam tantis ab radicibus
 tis tu niteris, ad orbem tamen terrae suis victoris illustri-
 sola cupidine gloriae fuisse exaratos: Iulios Pompeios: Scipiones
 Traianos

Tranos qui cum nequaquam parem tibi causam secuti fuerint:
 neque ad celestem finem aspirauerint: Tu tanto nobiliore &
 fini, & causa non illis par omni virtute fueris? Tu tam præclaram
 occasionem non agnosces? Tu omnium gentium iudicia refel-
 les? Te tua & tuorum salus: Te conscientia intima voluntatis: Te
 ipsa obsecratio laborantis reip. Te tui nominis sempiterna præ-
 dicatione ad Christianum genus in libertatem pristinam afferen-
 dam non vocabit? Minime: minime: non id esset magni ducis
 non Christianissimi regis. Quin ex cute tandem aliquando te-
 mepsum. Magnitudinem animi tui excita. Exurge in hanc ex-
 cellam laudem: Ad immortalitatem contento cursu nitere: Deo
 immortalis obtempera: Amplectere orbem terræ imperio: Cælū
 æternitatem gloria: Humanum genus beneficio: vt nos,
 & qui post nos futuri sunt, quique in longa posteritate inerunt,
 virtutis tue merito honestati, laboribusque conseruati, perpetuam
 nostram salutem, & dignitatem tue semper laudi & memoriæ ag-
 ceptam referamus: Tu verò quantum terrarum spaci ad
 imperium tuum adieceris, tantundem tibi ad fru-
 dam immortalitatem loci in cælo
 compares.

F I N I S.

Aaa IACO-